

Super 2^{Li}

Akıllı tahta uyumludur.

SOSYAL BİLGİ LER

ÇALIŞMA
DEFTERİ

DEFTERİMİZİ TANIYALIM

KAVRAMLARI TANIYORUM

İletişim Duygu, düşünce ve bilgilerin farklı yollarla başkalarına aktarılmasıdır.	Jest Herhangi bir şeyi açıklamak için genellikle el, kol ve baş ile yapılan iradüseli veya iradeli hareketlerdir.	Mimik Düşüncelerimizi yüz, göz, kaş ve ağız hareketleriyle anlatmaya çalışmaktır.
Ön Yargı Bir durum ya da olay hakkında yeterli bilgi sahibi olmadan önce bir karara varmış olma durumudur.	Çatışma/Uzlaşma İki taraf arasındaki anlaşmazlıklar. Anlaşmazlık durumunda uyumadır.	Empati İnsanın kendisini başkasının yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini anlama çabasıdır.
Ben Dili Bireyin karşılaştığı davranışın tanımını yapan, bu davranışın bireyi nasıl etkilediğini ve ona ne tür duygular yaşattığını açıklayan ifadelerdir.	Sen Dili Karşımızdaki insanın kabul edilemeyen davranışları karşısında eleştiri ve suçlama mesajları içeren ifadelerdir.	Medya Kitlelerle iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve dergi gibi basın yayın organlarının ortak adıdır.
Kültür Bir millete özgü maddi ve manevi değerler bütünüdür.	Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemekle görevli devlet kurumudur.	Hak Hukuk düzeninin kişilere tanıdığı yetkililerdir.
Tekzip Yalanlama ve düzeltme yazısıdır.	Sansür Bazı fikirlerin, haberlerin ve sanat eserlerinin yazılı yayılmasının kısıtlanması ya da engellenmesidir.	Kamuoyu Bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesidir.

İletişim Kurarak Anlaşırız

BİREY VE TOPLUM 1 ÜNİTE

Kazanım: 1. İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz eder.

İLETİŞİM KURARAK ANLAŞIRIZ

İletişim Nedir?

YAZIYORUM

Bireyler arasında gerçekleşen duygu, düşünce, davranış ve bilgi alışverişidir.

YORUMLUYORUM

Verilen görselden hareketle;

1. İletişimin karşılıklı olduğu,
2. İletişimde beden dilinin önemli bir yere sahip olduğu,
3. İletişimde jest ve mimiklerden yararlanmanın önemli olduğu,
4. Göz teması kurmanın iletişim kurmada önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

BİLGİLENIYORUM

İlk insanlar, mağara duvarına resim çizerek veya Kızılderililer yakıtıkları ateşin dumanı ile iletişim kurmuşlardır.

Örnek Akademi

9

Defterde Kullanılan İkonlar ve Anlamları

BİLGİLENIYORUM

Öğrencilere kazandırılacak temel bilgiler ve konuyla ilgili tamamlayıcı bilgiler bu alanda verilmiştir.

UNUTMUYORUM

Önemli görülen ve konular arasında bağlantı sağlayan bilgiler bu alanda verilmiştir.

YORUMLUYORUM

Konu işlenişinde karşımıza çıkan metin, tablo, grafik ve benzeri bilgilerden yararlanarak ortaya konacak çıkarımlar bu alanda verilmiştir.

UYARIYORUM

Geçmiş yıllarda sınav sorusu olmuş bilgiler, öğrencilerin karıştırabileceği bilgiler ve benzerleri bu alanda verilmiştir.

KOLAYLAŞTIRIYORUM

Öğrencilere kazandırılacak temel bilgilerin kalıcı hâle getirilmesi amacıyla kullanılan KODLAMALAR, ATASÖZLERİ ve DEYİMLER bu alanda verilmiştir.

1. ÜNİTE

BİREY VE TOPLUM

İletişim Kurarak Anlarız	9
Olumlu İletişim, Mutlu Birey Ve Toplum	13
Medyanın Hayatımızdaki Yeri	18
Özgürüm, Sorumluluklarımın Olduğu Yere Kadar	22
Ünite Değerlendirme Testi	28
Çıkış Sınav Soruları Testi	30

2. ÜNİTE

KÜLTÜR VE MİRAS

Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu	33
Osmanlı Devleti'nin Fetih Siyaseti	53
Avrupa'daki Gelişmeler ve Osmanlı Devleti'ne Etkileri	74
Osmanlı Devleti'nde Islahat Hareketleri	88
Seyyahların Gözüyle Osmanlı	97
Ünite Değerlendirme Testi - 1	102
Ünite Değerlendirme Testi - 2	104
Çıkış Sınav Soruları Testi	106

3. ÜNİTE

İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

Yeryüzünde Yaşam	111
Nüfusumuz	117
Nedenleriyle ve Sonuçlarıyla Göç	126
Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü	130
Ünite Değerlendirme Testi	132
Çıkış Sınav Soruları Testi	134

4. ÜNİTE

BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

Geçmişten Günümüze Bilginin Serüveni	137
Türk-İslam Medeniyetinde Bilginler	143
Avrupa'daki Bilimsel Gelişmeler	149
Özgür Düşüncenin Bilimsel Gelişmelere Katkısı	154
Ünite Değerlendirme Testi	157
Çıkış Sınav Soruları Testi	159

5. ÜNİTE

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

Toprak Ana	163
Geçmişten Günümüze Üretim Araçları	171
Sosyal Hayatta Vakıfların Yeri	176
Meslek Edindiren Kurumlar	182
Yeni Meslekler	188
Dijital Dünya	192
Ünite Değerlendirme Testi	195
Çıkış Sınav Soruları Testi	197

6. ÜNİTE

ETKİN VATANDAŞLIK

Demokrasinin Serüveni	201
Atatürk ve Demokrasi	209
Anayasa'dan Gelen Güç	215
Daha Fazla Demokrasi	218
Ünite Değerlendirme Testi	220
Çıkış Sınav Soruları Testi	222

7. ÜNİTE

KÜRESEL BAĞLANTILAR

Yurtta Barış, Dünyada Barış	225
Biz de Varız	229
Biz Konuksever Bir Milletiz	233
Dünyayı Biz Kurtaracağız	236
Ünite Değerlendirme Testi	244

CEVAP ANAHTARI	247
----------------------	-----

BİREY VE TOPLUM

! Neler Öğreneceğiz Neler

1. İletişimi etkileyen tutum ve davranışları,
2. Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanmayı,
3. Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü,
4. İletişim araçlarından yararlanırken haklarımızı kullanmayı ve sorumluluklarımızı yerine getirmeyi öğreneceğiz.

KAVRAMLARI TANIYORUM

İletişim

Duygu, düşünce ve bilgilerin farklı yollarla başkalarına aktarılmasıdır.

Jest

Herhangi bir şeyi açıklamak için genellikle el, kol ve baş ile yapılan içgüdüsel veya iradeli harekettir.

Mimik

Düşüncelerimizi yüz, göz, kaş ve ağız hareketleriyle anlatmaya çalışmaktır.

Ön Yargı

Bir durum ya da olay hakkında yeterli bilgi sahibi olmadan önce bir karara varmış olma durumudur.

Çatışma/Uzlaşma

- İki taraf arasındaki anlaşmazlıktır.
- Anlaşmazlık durumunda uyuşmadır.

Empati

İnsanın kendisini başkasının yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini anlama çabasıdır.

Ben Dili

Bireyin karşılaştığı davranışın tanımını yapan, bu davranışın bireyi nasıl etkilediğini ve ona ne tür duygular yaşattığını açıklayan ifadelerdir.

Sen Dili

Karşımızdaki insanın kabul edilmeyen davranışları karşısında eleştiri ve suçlama mesajları içeren ifadelerdir.

Medya

Kitlelerle iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve dergi gibi basın yayın organlarının ortak adıdır.

Kültür

Bir millete özgü maddi ve manevi değerler bütünüdür.

Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)

Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemekle görevli devlet kurumudur.

Hak

Hukuk düzeninin kişilere tanıdığı yetkililerdir.

Tekzip

Yalanlama ve düzeltme yazısıdır.

Sansür

Bazı fikirlerin, haberlerin ve sanat eserlerinin yazılıp yayılmasının kısıtlanması ya da engellenmesidir.

Kamuoyu

Bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesidir.

İletişimin Temel Öğeleri

- İnsanlar arasında tam bir iletişimden söz edebilmemiz için iletişimin temel öğelerinin gerçekleşmesi önemlidir. İletişimin temel öğeleri; kaynak, alıcı, mesaj, kanal ve geri bildirimden oluşmaktadır.

Kaynak: İletinin ilk çıktığı yerdir. İletiyi gönderen; kişi, topluluk ya da kuruluş olabilir.

İleti: Kaynak tarafından aktarılan yöntemdir.

İletişimin Temel Öğeleri

Alıcı: Kaynağın iletiyi hedef olarak seçtiği kişi, topluluk ya da kuruluştur.

Kanal: İletinin aktarılmasında kullanılan yöntemdir.

Geri Bildirim: Bu süreç iletinin alıcı tarafından alınıp alınmadığını kapsar.

ÖRNEK: Verilen görsel için iletişimin temel öğeleri konusunda şunlar söylenebilir:

1. Kaynak (Gönderici): Trafik tabelası

2. Alıcı: Yayalar ve sürücüler

3. İleti: Dikkatli olun "Yolda kazı çalışması var."

4. Kanal: Görsel

5. Geri Bildirim: Yaya ve sürücülerin alternatif yollara yönelmesi

Kullandığımız Yöntem ve Araçlara Göre İletişim Türleri

Sözlü İletişim	Yazılı İletişim	Sözsüz İletişim
<ul style="list-style-type: none"> Duygu ve düşüncelerimizin sözcüklerle aktarılmasıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> Yazı kullanılarak yapılan iletişimdir (mektup, telefon mesajları, elektronik postalar, vb.). 	<ul style="list-style-type: none"> Sözlü iletişimin tamamlayıcısıdır. Kullandığımız kelimelerin verdiği mesajı, vücut (beden) dilimizin verdiği mesaj destekler.

YAZIYORUM

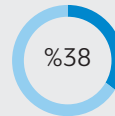
- Aşağıda iletişim uzmanlarının yaptığı bir araştırmanın sonuçları verilmiştir.

ETKİLİ İLETİŞİM İletişimde Etki Yüzdeleri

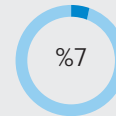
Beden dili

Ses tonu

Konuşma

YORUMLUYORUM

Verilen araştırma sonucuna bakıldığında iletişimde jest ve mimikleri (beden dili) doğru şekilde kullanmanın diğerlerine göre daha etkili olduğu söylenebilir.

Etkinlik 1 İletişim ile ilgili verilen aşağıdaki ifadeler olumlu ise ilgili kutucuğa "✓" olumsuz ise "X" yazınız.

	Olumlu	Olumsuz
1 Tatlı dil kullanmak	☐	☐
2 İleri geri konuşmak	☐	☐
3 Empati kurmak	☐	☐
4 Ön yargılı dinlemek	☐	☐
5 İletişim kurarken jest ve mimiklerden yararlanmak	☐	☐
6 Aynı ses tonu ile konuşmak	☐	☐
7 Emir cümlesi kullanmak	☐	☐
8 Geri bildirim yapmadan dinlemek	☐	☐

Etkinlik 2 Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen sözcüklerden uygun olanlarla tamamlayınız.

mimik

sözsüz iletişim

sözlü iletişim

yazılı

Etkili iletişim

iletişim

Ön yargı

jest

1 Duygu, düşünce ve bilgilerin çeşitli yollarla başkalarına aktarılmasına denir.

2 Konuşarak kurduğumuz iletişim türüne denir.

3 Düşüncelerimizi el, kol ve baş hareketlerimiz ile anlatmaya denir.

4 Düşüncelerimizi yüz, göz, kaş ve ağız hareketlerimizle anlatmaya denir.

5 Jestler, mimikler, ses tonu ve beden hareketleri ile yapılan iletişim türüne denir.

6 Elektronik postalar, mektuplar ve bültenler ile yapılan iletişim türü iletişimdir.

7 iletişimi olumsuz yönde etkiler.

8 kurmak çevremizdeki insanlarla ilişkilerimizi güçlendirir.

Kazanım: 3. Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü açıklar.

Geçmişten Günümüze Kültürler Arasındaki Etkileşimi Sağlayan En Önemli Kitle İletişim Araçları:

- ▶ Dünyada kitle iletişim araçlarının etkili olarak kullanılması kitap, gazete ve dergi gibi yazılı basın araçları ile başlamıştır.
- ▶ Avisa Relation oder Zeitung, bugünkü anlayışa uygun ilk gazetedir. 1609 yılında Strazburg'da Johan Carolus tarafından Almanca ve haftalık olarak yayımlanmıştır.

- ▶ Dünya'da ilk üretilen radyoyu 1895 yılında, İtalyan Guglielmo Marconi (Gulyemmo Markoni) icat etmiştir. Radyo, 1898 yılında bir iletişim ağı olmayı başarmıştır.

- ▶ Genel ağ ilk defa 1969 yılında Amerikan Savunma Bakanlığı tarafından bilgisayarları birbirine bağlayarak verilere aynı anda ulaşmayı sağlayan bir proje olarak başlatılmıştır.

- ▶ Kitle iletişim araçları içinde televizyonun önemli bir yeri vardır.
- ▶ Televizyon 1923 yılında, İngiliz John Logie Baird tarafından icat edilmiştir. İlk televizyon görüntüsü ise yine Baird tarafından 1926 yılında yayımlanmıştır.
- ▶ Televizyon bilgilendirme amaçlı kullanıldığı gibi toplumun kültürel yapısını istenilen yönde değiştirmek için de kullanılır. Özellikle televizyonda yayımlanan reklamlar, toplumun bazı değerlerini yıpratılabilir ya da tamamen değiştirebilir. Çağımızda tüketimin artmasında özellikle görsel medyanın merkezindeki televizyon ile yapılan reklamlar etkili olmaktadır.

UNUTMUYORUM

Kitle İletişim Araçları: Gazete, radyo, televizyon ve genel ağ gibi aynı anda binlerce insana haber ve bilgi aktaran iletişim araçlarına **kitle iletişim araçları** denir.

Medya: Dergi, gazete, radyo, televizyon ve genel ağ gibi kitle iletişim araçlarının tümünü kapsayan genel bir terimdir.

Kamuoyu: Herhangi bir konu hakkında halkın genel düşüncesidir.

Medya Araçlarının Etkileri

- ▶ Medya ile
 - Olaylardan haberdar olunur.
 - Hoş vakit geçirilir.
 - Kamuoyu oluşur.
 - Toplumsal gelişmeler yakından takip edilir.
 - Bilgi sahibi olunur.

Olumlu Etkileri

- Üretilen bilgiler dünyanın farklı yerlerine hızlı şekilde yayılır.
- Farklı kültürler birbirlerini yakından tanıma imkânı bulur.
- Devlet hizmetlerine daha kolay ulaşılmasını sağlar.
- E-ticaret sayesinde alışverişlerde kişiye zaman kazandırır.

Olumsuz Etkileri

- Kuşaklar arasında kültürel çatışma belirgin hâle gelir.
- Topluma uyum sağlamakta sorun yaşayan bireylerin sayısında artış yaşanır.
- Sosyal medyada kullanılan ifadeler dilde yozlaşma ve bozulmaya neden olur.

- ▶ Aşağıda Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması'nın sonuçları verilmiştir.

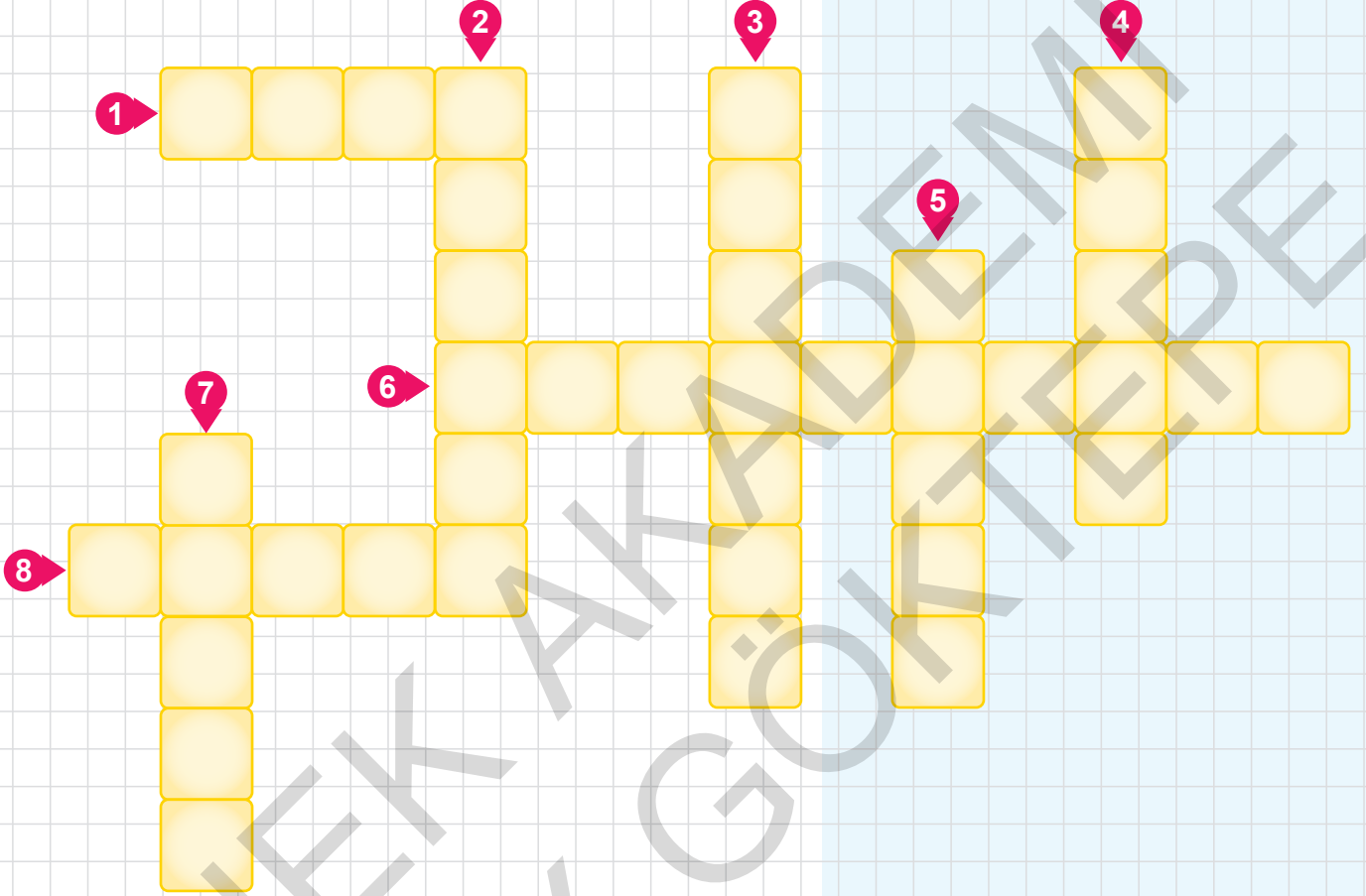
Kitle İletişim Aracı (KİA)	KİA Sizin İçin Ne Kadar Önemlidir?	KİA'ya Günde Kaç Saat Ayırıyorsunuz?
Kitap - Gazete - Dergi	%70,7	1 saat 32 dakika
Genel Ağ	%60,8	1 saat 48 dakika
Bilgisayar - Tablet	%48,6	1 saat 34 dakika
Cep Telefonu	%45	2 saat 39 dakika
Televizyon	%40,5	1 saat 55 dakika
Radyo	%12,3	58 dakika

YORUMLUYORUM

Verilen sonuçlara bakılarak aşağıdaki çıkarımlara ulaşılabilir.

1. En önemli görülen ilk üç kitle iletişim aracı kitap, gazete, dergi, genel ağ, bilgisayar ve tablettir.
2. En çok zaman ayrılan ilk üç kitle iletişim aracı cep telefonu, televizyon ve genel ağdır.
3. En az zaman ayrılan kitle iletişim aracı radyodur.

Etkinlik 7 Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

Sorular

1. Radyo, televizyon ve genel ağ faaliyetlerini düzenleyen ve denetleyen kuruluşun kısaltmasıdır.
2. Toplumsal ve tarihsel gelişim süreci içinde insanlar tarafından oluşturulan maddi ve manevi değerler bütünüdür.
3. E-devlet, e-egitim, e-ticaret, e-alışveriş gibi uygulamaları barındıran, bilgiye ve habere ulaşmamızda kolaylık sağlayan medya aracıdır.
4. Gazete, radyo, dergi, televizyon ve genel ağ gibi kitle iletişim araçlarının tümünü kapsayan kavramdır.
5. Kitle iletişim araçlarının işlevlerinden biridir (... edinme).
6. Hem görsel hem de işitsel olan bir kitle iletişim aracıdır.
7. Sadece işitsel olan kitle iletişim aracıdır.
8. Kitle iletişim araçları vasıtasıyla ülkemiz ve dünya hakkında öğrendiğimiz her türlü bilgidir.

1. “Söylediğiniz şey karşınızdakinin anladığı kadardır.”

Verilen sözle anlatılmak istenen iletişim ögesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İleti
- B) Alıcı
- C) Kaynak
- D) Kanal

2. Yaşadığımız duyguları dile getiren, suçlayıcı ve değerlendirmeyen mesajlar içeren dile “ben dili” denir.

Bu tanıma göre aşağıdakilerden hangisi ben dili- ne uygun bir ifade değildir?

- A) Odanı dağınık bıraktığın için üzülüyorum.
- B) Konuşmamın sonunu getiremediğim için rahatsız oluyorum.
- C) Eve geç gelmen beni endişelendiriyor.
- D) Arkadaşlarınla iyi geçinmeyi bir türlü beceremiyorsun.

3. Etkili iletişimi olumsuz etkileyen sorunlar kaynaklarına göre dinleyiciden ve konuşmacıdan kaynaklanan sorunlar olmak üzere iki grupta toplanır.

Buna göre etkili iletişimi olumsuz etkileyen aşağıdaki sorunlardan hangisinin konuşmacıdan kaynaklandığı söylenebilir?

- A) Ön yargılı dinleme
- B) Eksik bilgi ve mesaj verme
- C) Söylenenleri yetersiz algılama
- D) Söylenenleri yanlış yorumlama

4. Televizyon, radyo, gazete, dergi ve sinema gibi kitle iletişim araçları, kamuoyunun oluşturulmasında ve fikirlerin serbestçe ifadesinde önemli rol oynamaktadır.

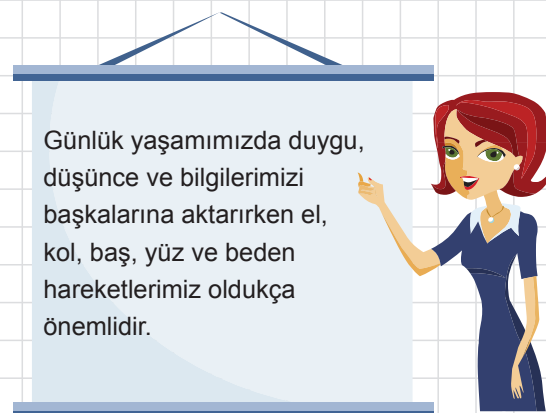
Bu açıklamaya göre, kitle iletişim araçlarının aşağıdakilerden hangisine katkı sağladığı söylenemez?

- A) Fikir paylaşımını sağlama
- B) Yargının kararlarını etkileme
- C) Toplumunu yönlendiren bilgiler verme
- D) Özgür düşünce ortamını oluşturma

5. Aşağıdaki öğrencilerden hangisinin iyi bir dinleyici olduğu söylenebilir?

- A) Her zaman son sözü söylemek için çabalayan Çağla
- B) Karşısındaki kişiyi ilgiyle takip eden Onur
- C) Konuşmacının dikkatini dağıtacak hareketlere giren Burak
- D) Karşısındaki kişiyle göz teması kurmaktan çekinen Hakkı

6.

Aslı Öğretmen sözlerinde aşağıdaki unsurlardan hangisine değinememiştir?

- A) Empati
- B) Beden dili
- C) Jest
- D) Mimik

1. Nasrettin Hoca bir gün ağaçtan düşer ve acıyla kıvrılır. Hocanın başına toplananlar, "Hemen bir doktor çağırın!" diye bağırdıkları hoca, "Bana doktor değil, ağaçtan düşmüş birini bulun." der.

Bu fıkrada aşağıdakilerden hangisi örneklendirilmiştir?

- A) Beden dili
B) Sen dili
C) Empati
D) Ön yargı

(PYBS - 2022)

2. Türk kültüründe Anadolu kadını, el işi iğne oyasıyla sevgi, acı, pişmanlık, öfke, düş kırıklığı ve mutluluk gibi duygularını dile getirir. Örneğin; kayınvalidesine iyi bir mesaj iletmek isteyen yeni gelin, çayır çimen oyası işlenmiş yemeni hediye eder. Özellikle Mudurnu yöresinde yapılan çınar yaprağı oyası, uzun ömür ve bilgelik temennisi için işlenir. Yöre halkı çınar yaprağı oyasını görünce bu mesajı algılar.

Verilen bu örnekler aşağıdakilerden hangisi ile ilişkilidir?

- A) Sözsüz iletişim
B) Sözlü iletişim
C) Yazılı iletişim
D) Olumsuz iletişim

(PYBS - 2022)

3. Günümüzde bireyler arasındaki iletişim, akıllı telefon ve genel ağ kullanımının artmasıyla değişime uğramıştır. Önceleri aile büyüklerine bayram ziyaretleri yapılırken şimdi birçok akrabamıza bir bayram mesajı yazmakla yetiniyoruz.

Bu bilgide medya araçlarının hangi alandaki değişime etkisinden söz edilmektedir?

- A) Siyasi
B) Askerî
C) Kültürel
D) Hukukî

(PYBS - 2022)

4. Ünlü bir sanatçı, ailesi ile tatil yaparken gizlice fotoğraflarını çekip bunu haber yapan gazeteci hakkında dava açmıştır. Dava sonucunda gazeteci, sanatçıya tazminat ödemek zorunda kalmıştır.

Bu olay aşağıdaki haklardan hangisinin ihlal edilmesine örnek gösterilebilir?

- A) Düşünce özgürlüğünün
B) Özel hayatın gizliliğinin
C) Doğru bilgi alma hakkının
D) Konut dokunulmazlığının

(PYBS - 2022)

5. Aşağıdakilerden hangisi etkin dinleyen bir kişinin davranışı olamaz?

- A) Karşısındaki ile göz teması kurmaktan kaçınma
B) Konuşulana anladığını belirtmek için geri bildirimde bulunma
C) Anlamadığı yerlerle ilgili sorular sorma
D) Ön yargılardan uzak bir şekilde dinleme

(PYBS - 2022)

6. Aşağıdakilerden hangisi sözlü iletişim türüne örnek gösterilebilir?

- A) Arkadaşımızın hareketini başımızla onaylamak
B) Hastalanan yakınlarımıza "geçmiş olsun" demek
C) Bayramlarda büyüklerimizin elini öpmek
D) Öğretmenimize gülümseyerek bakmak

(PYBS - 2021)

7. Etkili iletişimi olumsuz etkileyen aşağıdaki sorunlardan hangisinin konuşmacıdan kaynaklandığı söylenemez?

- A) Dikkatsiz dinleme
B) Yanlış yorumlama
C) Soru sormama
D) Aynı ses tonu ile sıkıcı konuşma

(PYBS - 2021)

8. Ayşe: "Genel ağ yoluyla hazırladığım ödevi arkadaşlarım çok beğendi."

Buna göre Ayşe, genel ağ'ı aşağıdaki amaçlardan hangisi için kullanmıştır?

- A) Haber
B) Sosyal medya takibi
C) Eğitim
D) Alışveriş yapmak

(PYBS - 2021)

9. Polislerin hâkim kararı olmadan bir evde arama yapmalarını aşağıdakilerden hangisine saygı duyulduğunu gösterir?

- A) Düşünce özgürlüğüne
B) Haber alma hakkına
C) Konut dokunulmazlığı hakkına
D) Bilgi edinme hakkına

(PYBS - 2021)

Kazanım: 1. Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU

- Osmanlı Devleti'ni kuran **Kayı boyu** Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'yu yurt edinmek amacıyla gelmişlerdir. Türkiye Selçuklu Sultanı Alaattin Keykubat, Ertuğrul Gazi liderliğindeki Kayıları ilk önce Ankara yakınlarındaki Karacadağ yöresine yerleştirmiş; bir süre sonra da onlara Söğüt ve Domaniç yörelerini yaylak ve kışlak olarak vermiştir.

BİLGİLENIYORUM

Osmanlı Devleti'nin kurucuları, Oğuzların Günhan koluna mensup olan Kayı boyudur. Kayı boyunun Anadolu'ya hangi dönemde geldiği ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır: Kimi tarihçelere göre Kayı boyu, 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra, kimi tarihçelere göre ise XIII. yüzyılda Moğol istilası sırasında Anadolu'ya gelmiştir.

Kayıların Anadolu'ya Gelişi

MADDELEYORUMLUYORUM

- Bursa, fethedilerek başkent yapılmıştır.
- Maltepe (Palekanon) Savaşı'nda Bizans mağlup edilerek İznik ve İzmit alınmıştır.
- Karesioğulları Beyliği'nin alınmasıyla ilk deniz kuvvetine sahip olunmuştur.
- Çimpe Kalesi'nin alınmasıyla ilk defa Rumeli'ye geçilmiştir.
- Ele geçirilen topraklarda kalıcı olabilmek için "iskân politikası" uygulanmıştır. Bu sayede fethedilen topraklar imar ve iskân edilmiştir.
- İlk düzenli ordu olan yaya ve müsellemler ordusu kurulmuştur.
- İlk divan teşkilatı kurulmuştur.
- İlk medrese İznik'te açılmıştır.
- Başkent değişikliği Osmanlı Devleti'nin batı yönünde genişlemek istediğini gösterir.
- Böylece Bizans'ın Anadolu'daki etkinliği sona erdirilmiştir.
- Bu durum Osmanlı Devleti'nin Rumeli'ye geçişini kolaylaştırmıştır.
- Böylece Osmanlı Devleti Rumeli'de önemli bir üs elde etmiştir.
- Bu çalışma fethedilen yerlerde kalıcı olunmak istendiğini gösterir.
- Bu durum askerî alanda teşkilatlanılmaya çalışıldığını gösterir.
- Bu durum siyasi alanda teşkilatlanılmaya çalışıldığını gösterir.
- Bu durum eğitim alanında teşkilatlanılmaya çalışıldığını gösterir.

Osman ve Orhan Bey dönemlerinde Osmanlı Devleti

YORUMLUYORUM

Osman Bey ve Orhan Bey dönemlerinde Osmanlı Devleti'nin sınırlarını gösteren yandaki haritadan yola çıkıldığında aşağıdaki çıkarımlara ulaşılabilir:

- Osman Bey Dönemi'nde Marmara'nın doğusunda fetihlerde bulunulmuştur.
- Orhan Bey Dönemi'nde Rumeli'ye geçiş yapılmıştır.
- Orhan Bey ile birlikte bir deniz devleti olunmaya başlanmıştır.

MADDELEYORUMLUYORUM

- 1363 yılında Edirne alınarak başkent yapılmıştır.
- Bu durum Osmanlı Devleti'nin batı yönünde genişlemek istediğini gösterir.
- Haçlılara karşı ilk savaş olan Sırp Savaşı kazanılmıştır.
- Bu savaş, Osmanlı Devleti'nin gaza ve cihat yaptığını gösterir.
- I. Kosova Savaşı'nda Haçlılara karşı üstünlük sağlanmıştır.
- Bu savaşın kazanılması Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki hâkimiyetinin güçlenmeye başladığını gösterir.
- Kütahya, Germiyanogulları'ndan, Isparta ise Hamitoğulları'ndan alınmıştır.
- Bu gelişmeler Osmanlı Devleti'nin Anadolu Türk siyasi birliğini sağlama yolunda adımlar attığını gösterir.
- "Sultan" unvanı ilk defa bu dönemde kullanılmaya başlanmıştır.
- Bu durum İslam kültürünün Osmanlı Devleti üzerinde etkili olduğunu gösterir.
- İlk defa tımar sistemi uygulanmıştır.
- Bu durum Osmanlı Devleti'nin fethettiği toprakların boş kalmasını önlemeye çalışıldığını gösterir.
- Devşirme sistemi ile Yeniçeri Ocağı oluşturulmuştur.
- Bu durum Osmanlı Devleti'nin gayrimüslim halktan yararlanmaya çalışıldığını gösterir.

MADDELEYORUMLUYORUM

- İstanbul ilk defa kuşatılmıştır.
- Bu durum Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü sağlamaya çalışıldığını gösterir.
- Niğbolu Savaşı'nda (1396) İstanbul'u korumak için gelen Haçlı ordusu yenilgiye uğratılmıştır.
- Bu savaşın kazanılması Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki varlığının daha da güçlendiğini gösterir.
- Anadolu'da siyasi birlik sağlanmıştır.
- Bu durum Anadolu beyliklerinin tamamen Osmanlı hâkimiyeti altına girdiğini gösterir.
- Anadolu Hisarı yaptırılmıştır.
- Bu çalışma, İstanbul kuşatması sırasında Bizans'a dışarıdan yardım gelmesini önlemeye yöneliktir.
- 1402 yılında Timur ile yapılan Ankara Savaşı kaybedilmiştir. Bu savaştan sonra 11 yıl süren Fetret Devri (Duraklama Devri) başlamıştır.
- Bu savaşın kaybedilmesi Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi'nin uzamasına neden olmuştur.

BİLGİLENYORUM

İstanbul, 1391 ve 1395 tarihlerinde Yıldırım Bayezid tarafından iki defa kuşatılmıştır. Yıldırım, kuşatma için Anadolu (Güzelce) Hisarı'nı yaptırmıştır.

Etkinlik 7

Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi'yle ilgili verilen bilgiler ile bu bilgilerin ait olduğu dönemleri eşleştirerek bulduğunuz hafleri boş bırakılan yerlere yazınız.

A
Osman Bey

B
Orhan Bey

C
I. Murat

D
I. Bayezid

E
I. Mehmet

F
II. Murat

- 1 Çimpe Kalesi alınarak Rumeli'ye geçiş sağlandı.
- 2 II. Kosova Savaşı'nda Haçlılar yenilgiye uğratılarak Balkanlardaki Türk hakimiyeti kalıcı hâle getirildi.
- 3 Ankara Savaşı ile başlayan Fetret Devri sona erdirildi.
- 4 İstanbul bu dönemde ilk kez kuşatıldı.
- 5 Venedik ile yapılan ilk deniz savaşı kaybedildi.
- 6 Bilecik alınarak başkent yapıldı.
- 7 Edirne alınarak başkent yapıldı.
- 8 Divan teşkilatı kuruldu.
- 9 Tımar sistemi uygulanmaya başlandı.
- 10 Yaya ve müselleme adıyla ilk düzenli ordu kuruldu.
- 11 İlk Osmanlı parası bastırıldı.
- 12 İznik'te ilk Osmanlı medresesi açıldı.
- 13 Timur'a karşı girilen Ankara Savaşı kaybedildi.
- 14 Rumeli'ye geçiş sağlandı.
- 15 Balkanlarda ilk resmî antlaşma imzalandı.

Osman Bey Dönemi (1299-1326)

- Karacahisar, Bilecik, İnegöl, Yarhisar ve Yenişehir fethedildi.

Koyunhisar Savaşı - 1302

Taraflar	Osmanlı ✗ Bizans
Savaşın Nedeni	Osman Gazi'nin İznik'i kuşatması
Savaşın Sonucu	Savaşı Osmanlı Devleti kazandı. Ancak İznik alınamadı.
Savaşın Önemi	Koyunhisar Savaşı, ilk Osmanlı-Bizans savaşıdır.

Orhan Bey Dönemi (1326-1362)

- 1326 yılında Bursa fethedilerek başkent yapıldı.
- Karesioğulları Beyliği, Osmanlı Devleti'ne katıldı.

YORUMLUYORUM

Böylece Osmanlı Devleti'nin,

1. Donanma gücü oluşmaya başladı.
2. Rumeli'ye geçişi kolaylaştı.
3. Anadolu Türk siyasi birliğini sağlama çalışmaları başladı.

Maltepe Savaşı - 1329

Taraflar	Osmanlı ✗ Bizans
Savaşın Nedeni	İznik'in kuşatma altında olmasından dolayı korkuya kapılan Bizans'ın saldırması
Savaşın Sonucu	Savaşı Osmanlı Devleti kazandı. İznik ve İzmit fethedildi.

UNUTMUYORUM

Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de ele geçirdiği ilk yer Çimpe Kalesi'dir.

- Bizans'a yapılan yardım karşılığında Çimpe Kalesi alındı.

I. Murat Dönemi (1362-1389)

- Bizans ile yapılan Sazlıdere Savaşı'ndan sonra Edirne fethedildi.

Sırp Sındığı Savaşı - 1364

Taraflar	Osmanlı ✗ Haçlılar
Savaşın Nedeni	Haçlıların Osmanlı ordusunun Balkanlardaki ilerlemesini durdurmak istemesi
Savaşın Sonucu	<ul style="list-style-type: none"> • Savaşı Osmanlı Devleti kazandı. • Bizans vergiye bağlandı. • Edirne başkent yapıldı.

I. Kosova Savaşı - 1389

Taraflar	Osmanlı ✗ Haçlılar
Savaşın Nedeni	Balkanlardaki Türk ilerleyişinin durdurulmak istenmesi
Savaşın Sonucu	<ul style="list-style-type: none"> • Savaşı Osmanlı Devleti kazandı. • Osmanlı'nın Balkanlardaki hâkimiyeti güçlendi.

BİLGİLENİYORUM

I. Murat, Kosova Savaşı'nda savaş meydanında şehit edilmiştir.

YORUMLUYORUM

- Haritaya göre Osmanlı Devleti ile ilgili;
1. Bir kara devleti olmaktan çıkıp denizlere ulaştığı,
 2. Anadolu Türk siyasi birliğini büyük çapta sağladığı,
 3. Rumeli'ye geçiş Balkanlarda ilerleme kaydettiği çıkarımlarına ulaşılabilir.

Yıldırım Bayezid Dönemi (1389-1402)

- Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'u ilk kez kuşattı.

Niğbolu Savaşı - 1396

Taraflar	Osmanlı ✗ Haçlılar
Savaşın Nedeni	<ul style="list-style-type: none"> • Haçlıların Osmanlı ilerleyişini durdurmak istemesi • Haçlıların İstanbul kuşatması karşısında Bizans'a yardım etmek istemesi
Savaşın Sonucu	<ul style="list-style-type: none"> • Savaşı Osmanlı Devleti kazandı. • Balkanlardaki Osmanlı hâkimiyeti güçlendi. • Bizans İmparatorluğu'nun ömrü uzadı.

Ankara Savaşı - 1402

Taraflar	Osmanlı ✗ Timur Devleti
Savaşın Nedeni	Timur'un Anadolu'yu egemenliği altına almak istemesi
Savaşın Sonucu	<ul style="list-style-type: none"> • Savaşı Osmanlı Devleti kaybetti. • İstanbul kuşatması kaldırıldı. • Anadolu beylikleri yeniden kuruldu. • Anadolu Türk siyasi birliği bozuldu. • Yıldırım Bayezid, Timur'a esir düştü. • Osmanlı Devleti'nde 11 yıl süren Fetret Devri başladı.

BİLGİLENİYORUM

Niğbolu Zaferi'nden dolayı Abbasi Halifesi, Yıldırım Bayezid'e **Rum Diyarının Sultanı** unvanını vermiştir.

UNUTMUYORUM

Fetret Devri, 1402-1413 yılları arasında 11 yıl süren dönemdir. Bu dönemde Yıldırım Bayezid'in oğulları arasında taht kavgaları yaşandı. Bu süreçte Osmanlı tahtı boş kaldı.

Fatih Sultan Mehmet ve İstanbul'un Fethi (1453)

Yedinci Osmanlı padişahı II. Mehmet, "Fatih" unvanını alarak "Fatih Sultan Mehmet" olarak anıldı.

Byzans Kralı XI. Konstantin; savaşta teslimiyet yerine direnmeyi seçti. Osmanlı askerleriyle çarpışırken öldürüldü.

6 Nisan
II. Mehmet'in otağı Topkapı önüne kuruldu. İstanbul, Haliç'ten Marmara'ya kadar kuşatıldı. İlk top atışları başladı.

9-18 Nisan
Boğazdaki surların bir bölümü ele geçirildi. Haliç'teki gemiler toplarla vuruldu. Baltaoğlu Süleyman Bey, Prens Adaları'nı aldı.

20-22 Nisan
Osmanlı donanması, Bizans donanmasını yenilgiye uğrattı. II. Mehmet, 70 kadar gemiyi kızaklar üzerinde karadan geçirek Haliç'e indirdi.

28 Nisan
Haliç surları ateş altına alındı. Deniz tarafındaki surlar kuşatıldı. Bizans imparatoru Konstantin'e, Cenevizliler aracılığıyla koşulsuz teslim olma önerisi iletildi. Fakat bu öneri kabul edilmedi.

12-16 Mayıs
Tekfur Sarayı ile Edirnekapı arasında büyük bir saldırı gerçekleştirildi. Haliç'teki zinciri kaldırmak için saldırı başlatıldı. Edirnekapı surlarının altından tüneller kazıldı. Ancak Bizanslılar bunu fark edip tünelleri çöktürdü.

18-25 Mayıs
Topkapı yönünden saldırıya geçildi. II. Mehmet, son kez teslim olma teklifinde bulundu. Bu teklif de geri çevrildi.

26-29 Mayıs
İmparator Konstantin, halkı şehri savunmaya davet etti. 29 Mayıs'ta II. Mehmet öğleye doğru Topkapı'dan şehre girdi. Doğruca Ayasofya'ya gitti ve tadilatının yapıp mabedin camiye dönüştürülmesi için talimat verdi.

İstanbul'un Surları
Şehir, Büyük Konstantin Dönemi'nde (306-337), Marmara kıyısından başlayarak Haliç'e kadar surlarla çevrildi.

70 kadar gemi karadan yürütüldü.
21-22 Nisan'da orta ve küçük boylarda 67 gemi, Tophane Limanı'na dökülen Kabataş Deresi yatağından, asker ve hayvanlar ile çekilerek bir gecede Haliç'e indirildi.

Rumeli Hisarı
Anadolu Hisarı

Tophane
Kasımpaşa
Galata
Haliç'e Gerilen Zincir

Donanma
Fatih'in Gelibolu'da 400 gemi hazırlattığı ve içlerine kürekçilerle 20 bin kadar asker koyduğu bilinmektedir.

Bizans İmparatorluğu İstanbul

İstanbul Boğazı

Marmara Denizi

İshâkPaşa Kuvvetleri ve Merkez Topçu Kuvvetleri
Kapıkulu Süvarileri
Karaca Paşa Kuvvetleri

Osmanlı ve Bizans Güç Dengesi

Bizans ordusunda 5 bini paralı olmak üzere 9 bin asker vardı.

Osmanlı ordusunda 100 bin ile 500 bin arasında asker olduğu tahmin edilmektedir.

Bizans ordusunda top, mancınık, ok, tüfek ve espiyalelerin (zırh delici silah) yanı sıra suda bile sönmeyen Grek ateşi vardı.

Osmanlı ordusunda da en modern silahlar kullanılıyordu. Çeşitli büyüklüklerde 300 adet top, Fatih'in icadı olan havan topları ve hareketli kuleler vardı.

Rumeli Hisarı (Boğazkesen)

II. Mehmet, Bizans'a denizden gelebilecek yardımı önlemek amacıyla Anadolu Hisarı'nın tam karşısına yaptırdı.

İnşasına 1452'de başlanan Hisar, dört ay içerisinde tamamlandı. Boğaz'ın en dar yerinde ve Anadolu Hisarı'nın karşısında yer almaktaydı. 30 metre yüksekliğinde 3 kulesi vardı.

Büyük Toplar

3 büyük top 1453 yılının şubat başında Edirne'den yola çıkarılıp ancak iki ay sonra İstanbul'a getirildi. Her büyük top için 50 çift öküz bağlandı; topoların kontrolden çıkmaması için her topun sağına ve soluna 50'şer asker konuldu.

Yapımı 3 ay süren "Şahi" adlı topun çevresi 2,5 metre, güllerin ağırlığı 600 kilo ve menzili 2 kilometredir.

PASİFİK OKYANUSU

MEKSİKA

BREZİLYA

PERU

İNGİLTERE

HOLLANDA

FRANSA

İSPANYA

Venedik

İstanbul

Trabzon

OSMANLI DEVLETİ

Süveyş

Semerikand

HİNDİSTAN

Lo-Lang

RUSYA

ÇİN

HİNT OKYANUSU

Köle

Demir
Bakır
Tekstil
Elmas
Gümüş

İpek
Kumaş
Kahve
Biber
İlaç
Baharat

Ümit Burnu

Sömürgecilik Faaliyetleri

 Sanayi İnkılabı, daha az insan gücüyle daha fazla ve seri üretimin önünü açtı. Üretimin çoğalması, ham madde ihtiyacının artmasına neden oldu.

 Coğrafi Keşifler, yeni yerlerdeki zenginliklerin Avrupa'ya getirilmesini sağlasa da Sanayi İnkılabı'yla artan ham madde ihtiyacının karşılanmasında önemli rol oynasa da ihtiyaç her geçen gün artıyordu.

 Tüccarların bir kısmının ticaretin kontrolünü sağlayabilmek için keşfedilen yerlere yerleşmeye başlaması, sonrasında o toprakların hâkimiyetinin ele geçirilmesi, **sömürgecilik** ve **sömürge devlet** kavramlarını ortaya çıkardı.

 Bu dönemde sadece ham madde ve keşfedilen yerlerin zenginlikleri değil, insan kaynağı da sömürüye uğradı. Bu bölgelerden getirilen "**köleler**", özellikle kas gücü gerektiren tarım, madencilik ve ağır sanayi gibi iş kollarında ucuz iş gücü olarak çalıştırıldı.

İspanyol Sömürgesi
Portekiz Sömürgesi
Hollanda Sömürgesi
İngiliz Sömürgesi
Fransız Sömürgesi

İpek Yolu
Baharat Yolu
Ticaret Yolu Bağlantıları
Ticaret Yolu Bağlantıları
Yeni Ticaret Yolları

Etkinlik 25

Aşağıda Osmanlı kültürünü yansıtan el sanatlarıyla ilgili görseller verilmiştir. Görsellerin alt kısımlarında verilen boşluklara bu eserlerin isimlerini yazınız.

a.

b.

c.

d.

e.

f.

g.

h.

i.

Sanayi İnkılabı: XVIII. yüzyılın sonlarına doğru başlayan Sanayi İnkılabı, dünyada yerleşme ile ilgili önemli değişimlere yol açmıştır. Sanayi İnkılabı ile Avrupa'da sanayi şehirleri oluşmaya başlamış, nüfusu çok kalabalık ana kentler zamanla ortaya çıkmıştır. Bugün İstanbul 15 milyonluk nüfusu ile dünyadaki 145 ülkenin nüfusundan daha büyük bir ana kent konumundadır.

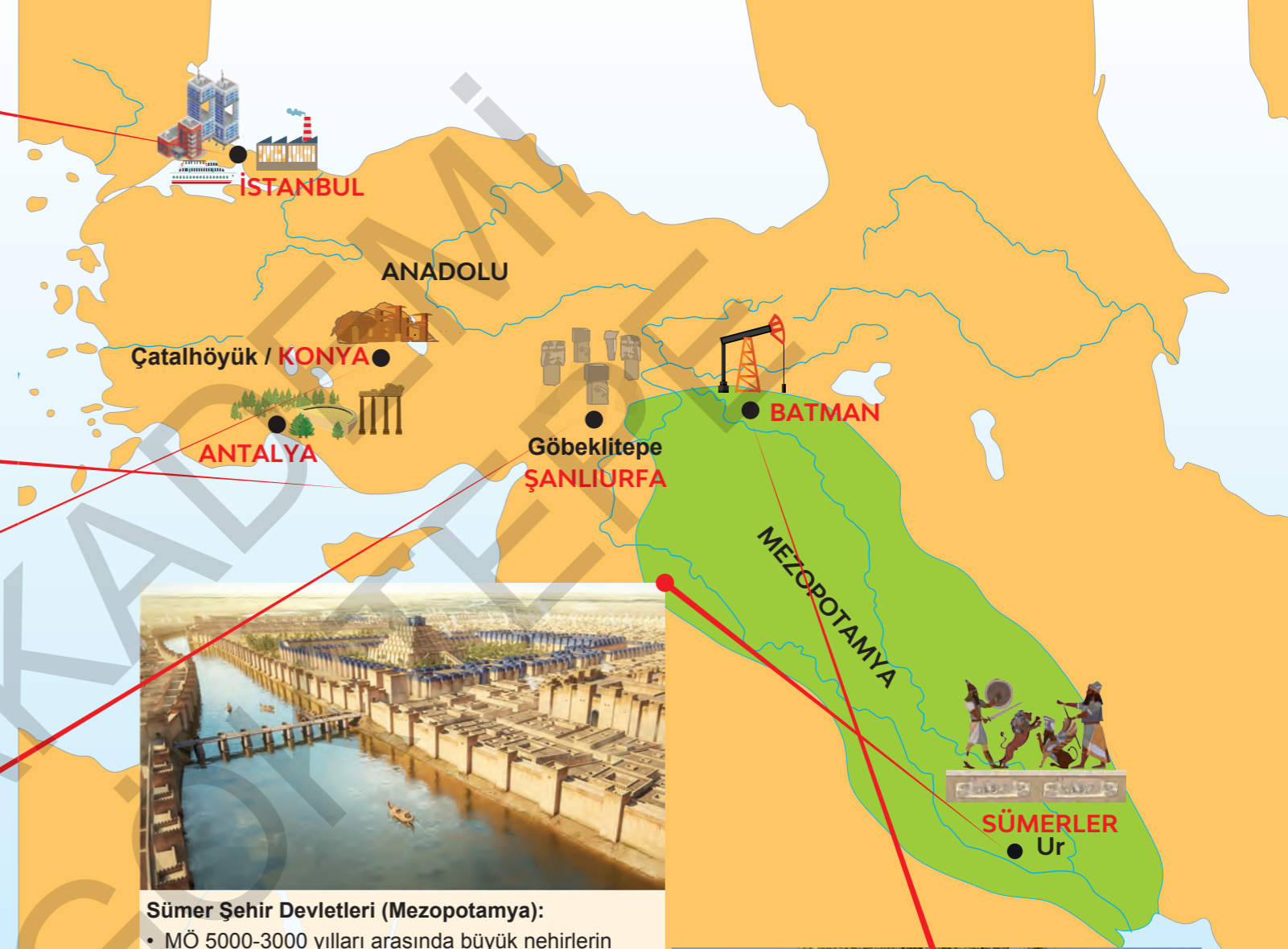
Turizm: Ulaşımın kolaylaşması ve hızlanması ile gezip görme, yeni yerler keşfetme ve tatil yapma isteği duyan insanlar turizm faaliyetlerinin yoğunlaşmasını sağlamıştır. Turizmin yoğunlaştığı alanlarda ise nüfus kalabalıklaşmıştır. Ülkemizde Antalya; denizi, güneşi ve tarihî güzellikleriyle turizm sayesinde gelişen şehirlerimiz içinde en önemlilerinden biridir.

Çatalhöyük, Anadolu coğrafyasında 2.000 yıldan fazla bir zamanda köy yaşamından kentsel hayata geçişin önemli bir kanıtıdır. İlk yerleşim yerlerinden biri olması nedeniyle insanlık tarihi açısından büyük önem taşıyan Çatalhöyük'te ezme ve öğütme taşlarının bulunması, buradaki insanların kendi ekmek ihtiyaçlarını karşıladıklarını göstermektedir. Ayrıca köpek ve sığır burada evcilleştirilen hayvanlar arasındadır. Çatalhöyük, günümüzde "UNESCO Dünya Mirası" listesinde olan önemli bir yerdir.

"UNESCO Dünya Mirası" listesine alınan **Göbeklitepe;** Şanlıurfa kent merkezinin 18 km kuzeydoğusunda, Örencik köyü yakınlarındadır. Burada 1995 yılında Arkeolog Klaus Schmidt (Klaus Şimit) tarafından başlayan kazılar sonucunda insanlık ve uygarlık tarihini değiştirecek veriler bulunmuştur. Göbeklitepe'de konut özelliği taşımayan bu yapılar dinî ve ayinsel bir amaç taşımaktadır. Günümüzden yaklaşık 12 bin yıl öncesine ait olan bu yapılar, merkezde ikiz (T) şeklinde dikili taş ile onu çevreleyen taşlar ve duvardan oluşmaktadır. Günümüze kadar keşfedilen en erken tarihli dinî mimarinin içerisinde yer alan Göbeklitepe'de; taş aletler, heykeller ve bitki kalıntıları bulunmuştur.

Sümer Şehir Devletleri (Mezopotamya):

- MÖ 5000-3000 yılları arasında büyük nehirlerin taşkın yataklarının bulunduğu alanlar, nüfusun toplandığı yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanların en önemlilerinden biri "Mezopotamya" adını verdiğimiz Fırat ve Dicle nehirlerinin taşkın yataklarıdır. Ur, Uruk, Eridu, Lagaş, Nippur Mezopotamya'da kurulan şehir devletleridir.
- Sümer şehir devletlerinin oluşumunda, tarım yapılırken geliştirilen teknikler ve tarımdaki üretim artışı etkili olmuştur. İnsanlar nehir yataklarının önlerine setler yapmış, kanallarla suyu tarlalarına taşımış ve bataklıkları kurutarak kendilerine tarım alanı açmışlardır. Tarımda yaşanan bu gelişmeler hem üretimin artmasını hem de bilimsel ve teknik gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır. Bu da çiftçilik dışında yeni meslek gruplarını ortaya çıkarmıştır. Zanaatkarlar, din adamları, tüccarlar, kanal ve set yapımında çalışan işçiler belirli köylerde toplanarak köylerin büyümesini ve zamanla buraların şehir hâline gelmesini sağlamışlardır.

Yer Altı Kaynakları: Sanayileşme ile yer altı kaynakları da yerleşmede büyük önem kazanmıştır. Yer altı kaynaklarının bulunduğu şehirlerin nüfusu artmış ve bu şehirler büyük yerleşim yerlerini oluşturmuştur. Ülkemizde Batman, petrolün çıkarılmaya başlanması ve petrol rafinerisinin kurulmasından sonra nüfusu artarak gelişen, bölgenin en büyük yerleşmeleri arasındadır.

Etkinlik 1

Aşağıda farklı yerleşim yerlerinin özelliklerini gösteren görseller yer almaktadır. Verilen görsellere ait olan il isimlerinin altında yer alan boş alanlara o ile ait yerleşmeyi etkileyen faktörlerden 3 tanesini yazınız.

Ankara

1

2

3

Ulaşım

Ticaret

İzmir

1

2

3

Sanayi

Turizm

Antalya

1

2

3

Kültür ve
Eğitim

İklim

Adana

1

2

3

Madencilik

Zonguldak

1

2

3

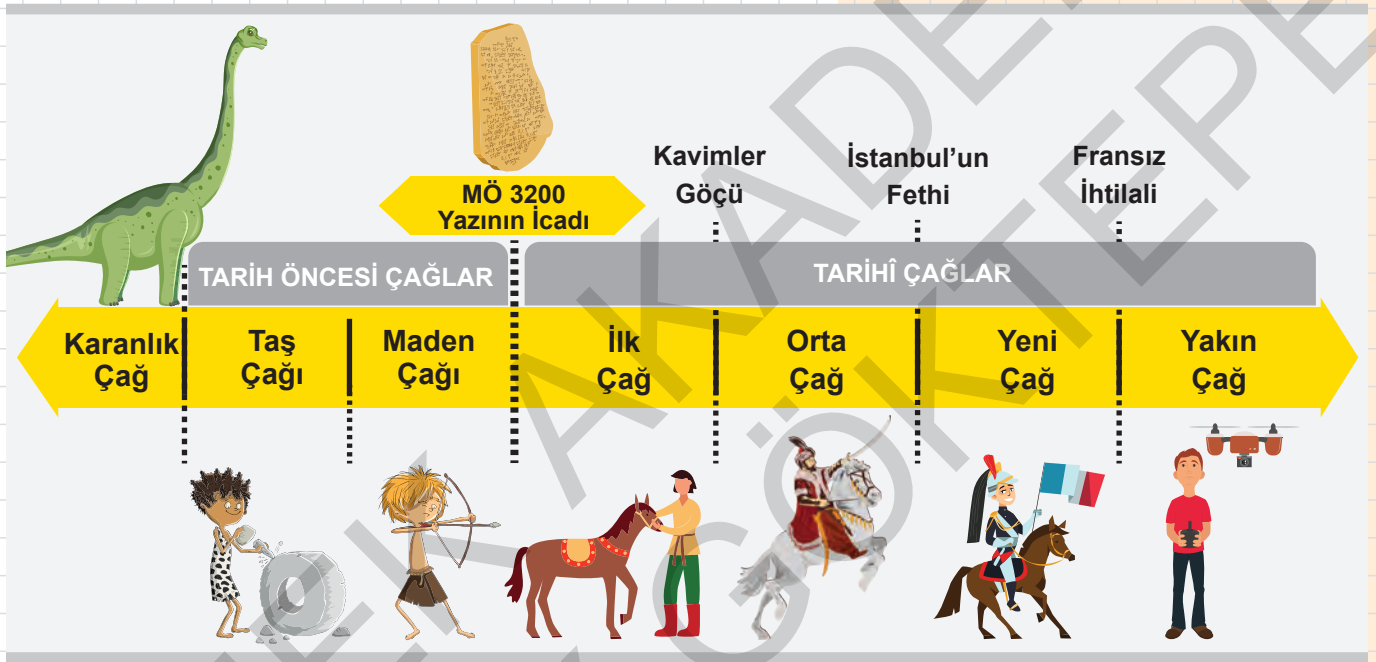
Ormancılık

Tarım

Kazanım: 1. Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BİLGİNİN SERÜVENİ

- ▶ İnsanlar yaptıkları tüm faaliyetleri kayıt altına alma ihtiyacı duymuşlardır.
- ▶ İnsanlık tarihinin belki de en önemli buluşlarından biri olan yazının icadı ile bilginin kayıt altına alınması ve kalıcılığı mümkün olmuştur. Böylece yazı, geçmişle gelecek arasında köprü kurarak toplumsal belleği koruma işlevini yerine getirmiş ve tarih çağlarının başlamasını sağlamıştır.

Tarih	İcat
MÖ 3200	Çivi yazısı icat edildi.
MÖ 3000	Hiyeroglif icat edildi.
MÖ 2500	Mürekkep icat edildi.
MÖ 1000	Fenike alfabesi icat edildi.
MS 105	Kâğıt icat edildi.
MS 1455	Matbaa icat edildi.
1945	Bilgisayar icat edildi.
1971	Disket icat edildi.
1982	CD icat edildi.
1996	DVD icat edildi.
2000	USB bellek icat edildi.
2010	Tablet bilgisayar icat edildi.

UYARIYORUM

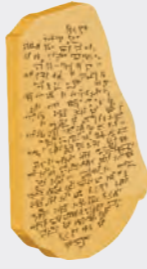
Sümerlerin yazıyı icat etmesiyle tarih öncesi devirler sona ermiş, tarihî çağlar başlamıştır.

Yazı, MÖ 3200'lerde Mezopotamya'da Sümerler tarafından icat edildi.

Sümerlerin bulunduğu coğrafi koşullar yazma aracını "kil", çizme aracını ise "kamış" olarak belirledi.

Çizilen işaretlerin şekli, çivi biçimli izlere benzediği için temel beş işarettten oluşan bu yazı sistemine çivi yazısı adı verildi.

Tarımsal üretim, ticari belgeler, dinî metinler ve bilimsel çalışmalar gibi her türlü bilgi kil tablet üzerine yazılarak saklandı.

1

Asurlar Dönemi'nde ise kil tabletlerin korunması amacıyla Ninova şehrinde dünyanın ilk kütüphanesi kuruldu.

Ancak kil tabletlerin hazırlanmasının uzun zaman alması ve ağır olması kullanımını zorlaştırdı.

2

Sümerlerin yazıyı keşfetmesinden kısa bir süre sonra (MÖ 3000'lerde) eski Mısır'da papirüs kâğıdının icat edilmesi ile bilginin saklanması kolaylaştı.

Başka bir yazı sistemi geliştirildi. "Hiyeroglif" denilen bu sistem ilk resim yazısıydı. Bu yazıda anlatılmak istenenler yine resimlerle ifade ediliyordu ancak resimler, kendini değil de anlamını gösteriyordu. Örneğin başsız iki göz "görmek", kapalı bir çift göz "ağlamak" ve bir kuş resmi "uçmak" eylemini anlatmak için çiziliyordu.

Mısır'daki İskenderiye Kütüphanesinde papirüs kâğıdından yapılmış 900 000'in üzerinde kitap bulunduğu tahmin edilmektedir.

3

Mezopotamya'nın kuzeybatısında yaşayan Fenikeliler, MÖ 1000'lerde, Sümerlerin yazı sistemi üzerine geliştirdiği sembollere dayanan Fenike alfabesini icat ederek günümüzde kullandığımız alfabenin temellerini attı. Yunanlar, Yunan alfabesini bu sistemden uyarladı. Yunanların geliştirdiği 26 harfli alfabe Romalılar, sonraki yüzyıllarda 21 harfli Latin alfabesine dönüştürdü. Böylece bilginin kalıcılığı için önemli bir adım daha atıldı.

Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ	Ν	Ξ	Ο	Π	Ρ	Σ	Τ
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

4

YORUMLUYORUM

Bu durum buluşların farklı uygarlıkların katkıları ile günümüze ulaştığını göstermektedir.

BİLGİLENİYORUM

Alfabe kelimesinin kökeni Yunan alfabesindeki ilk iki harf olan "alfa" ve "beta" kelimelerinin yan yana getirilerek okunmasına dayanır.

MS 105 yılında Çin'de dut ağacının kabuklarının suda bekletilerek hamur hâline getirilmesi ile yeni bir kâğıt türü icat edildi.

Çin sarayında görevli Tsai Lun (Say Yun), kâğıdı bulan kişi kabul edilir. Tsai Lun dut ağacı kabuğu, ipek kırpıntıları, kenevir, paçavra ve eski balık ağlarını döverek hazırladığı sulu bir çözeltiyi bir eleğe döküp, suyun akıp gitmesiyle kalan lifli ince tabakayı kurutarak kâğıdı elde etti.

Bu kâğıt, üretiminin daha kolay ve hızlı olması nedeniyle kısa sürede diğer kâğıt türlerinin yerini aldı.

Matbaayı icat edenler Çinlilerdi. IX. yüzyılda, Çinliler, tüm sayfanın tahtadan kalıplarını çıkartıyorlardı. Daha sonraları, Çin alfabesinin harflerini ayrı bloklar hâlinde oyup, çıkararak belirli kalıplar elde ettiler ve kalıpları tekrar tekrar kullandılar.

5

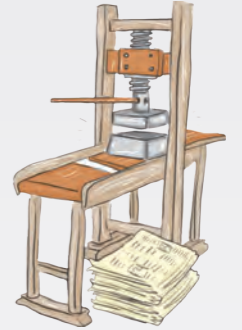
6

Bergama Krallığı Dönemi'nde katlanılarak kitap hâline getirilebilen parşömen kâğıdı icat edildi.

7

Değerli bir ticari ürün olan kâğıt, İpek Yolu ticareti ile Müslümanlar tarafından kullanıldı ve Haçlı Seferleri sırasında Avrupa'ya taşındı.

8

1455'te Avrupa'da Gutenberg, harf kalıplarının basılacak metne göre dizildiği baskı yöntemini kullandı. Bu yöntemin bulunmasıyla kitaplar çok sayıda ve seri hâde basılarak bilimsel fikirlerin çok daha hızlı yayılması sağlandı.

Etkinlik 2

Aşağıdaki soruların doğru cevaplarının yanlarında yer alan harfler en altta boş bırakılan alandaki şifreyi vermektedir. Şifreyi bulunuz.

Mısırlıların kullandığı resim yazısı hangisidir?

Parşömen

E

Hiyeroglif

A

1.

Fenike alfabesinin gelişimine katkıda bulunan uygarlık hangisidir?

Hitit

S

Yunan

L

2.

Tarihte ilk yazıyı kullanan uygarlık hangisidir?

Sümer

F

Asur

T

3.

Tarihin ilk kütüphanesi nerede açılmıştır?

Babil

O

Ninova

A

4.

Bilginin yayılmasını hızlandıran araç hangisidir?

Kil tablet

K

Matbaa

B

5.

Eski Mısır Uygarlığı tarafından yazıyı kaydetmek amacıyla kullanılan araç hangisidir?

Parşömen

i

Papirüs

E

6.

Şifre:

Etkinlik 3

Bilgiyi kaydetmek ve gelecek kuşaklara aktarmak için kullanılan araçları eski ve yeni dönem şeklinde aşağıda verilen tabloya yazınız.

Eski Dönem

Yeni Dönem

el-Harezmi (780-850)

- **Çalışma Alanı:** Matematik, Astronomi, Coğrafya
- **Bilimsel Birikime Katkısı:**
 - Sıfırı ilk kez kullanmıştır.
 - Birinci ve ikinci dereceden denklemlerin sistematik çözümü için geliştirdiği yöntem, "Cebirin Babası" adıyla anılmasını sağlamıştır.

- **Eseri/Çalışma Alanı:** İhsâu'l-ulûm (İlimlerin Sayımı) / Felsefe, Müzik

- **Bilimsel Birikime Katkısı:**
 - Bilimleri, "dil, mantık, matematik, fizik ve metafizik" olarak ilk kez sınıflandırmıştır.
 - Rebab adlı müzik aletini icat etmiştir.
 - Aristo'nun düşüncelerini geliştirerek Muallim-i Sani (İkinci Öğretmen) unvanını almıştır.

Farabi (870-950)

- **Eseri/Çalışma Alanı:** El Kanun Fi't-Tıp (Tıpta Kanun) / Tıp, Felsefe
- **Bilimsel Birikime Katkısı:**
 - Bedeni, parmakla sertçe yoklayarak iç hastalıklarını tespit etme metodunu bulmuştur.
 - Akıl hastaları, Avrupa'da karanlık deliklerde, mağaralarda ağır zincirlerle bağlanırken; İbn-i Sina, hastanın müzik dinleyerek ve sevdikleriyle bir araya gelerek tedavi olacağını açıklamıştır.
 - Avrupa'da "Avicenna" adıyla tanınmıştır.

İbn-i Sina (980-1037)

- **Eseri/Çalışma Alanı:** Kitâbü Mîzânî'l-hikme (Bilgelik Ölçüsü) / Fizik, Kimya

- **Bilimsel Birikime Katkısı:**
 - Katı ve sıvı cisim yoğunluklarını tespit etmiştir. Sıvı maddelerin yoğunluğunu hesaplama metodunu bulmuştur. Cisimlerin hava içindeki ağırlıklarını hesaplamak için "Hikmet Terazisi" denilen beş kefli teraziye geliştirmiştir.
 - Yaptığı deneyde yer çekimini yani cisimlerin yeryüzüne doğru çekildiklerini gözlemlemiştir.

el-Hâzini (?-1155)

- **Çalışma Alanı:** Fizik ve Sibermetik
- **Bilimsel Birikime Katkısı:**
 - Su gücü ve mekanik parçalarla çalışan otomatik sistemler kullanarak suyu yukarı çıkaran aletler yapmıştır.
 - Bu sayede ilk kez su dağıtım sistemini geliştirmiştir. Böylece cami ve hastanelere su verilmesini sağlamıştır.
 - Makinelerde kontrol, iletişim ve işleyişi inceleyen bilim dalı olan sibermetikin gelişmesine katkı sağlamıştır.

el-Cezerî (1136-1206)

İbn-i Haldun (1332-1406)

- **Eseri/Çalışma Alanı:** Mukaddime / Sosyoloji, Tarih
- **Bilimsel Birikime Katkısı:**
 - Sosyoloji biliminin kurucusudur.
 - Bilimin devletler ve uluslar için gerekli olduğunu sadece sosyoloji sayesinde devletlerin doğuşları, gelişmeleri ve yıkılışlarının öğrenilebileceğini savunmuştur.
 - Ona göre sosyoloji biliminin temeli tarih ilmine dayanır. Tarih ilminin konusu sosyal olaylardır. Bunun için tarihçi, sosyal olayları tarihî seyir içinde inceleyip birtakım sonuçlar çıkarmak durumundadır. Bu görüşleri, tarihin bilim olarak ilk kez ortaya çıkmasını sağlamıştır.

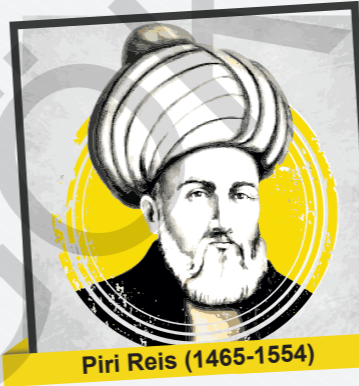
- **Eseri/Çalışma Alanı:** Risâle fi'l-hey (Gökbilimi Risalesi) / Astronomi, Matematik

- **Bilimsel Birikime Katkısı:**
 - 1018 yıldızın gökyüzündeki konumlarını gözlemlemiş, Dünya'nın yüz ölçümünü hesaplamıştır.
 - Risâle fi'l-hey (Gökbilimi Risalesi) adlı kitabında; gezegenlerin hareketlerinden, yeryüzünün şekinden, yedi iklimden ve gök cisimlerinin Dünya'ya uzaklıklarından bahsetmiştir. Ayrıca İstanbul'un yanlış ölçülen enlem ve boylamını düzeltmiştir.
 - Ali Kuşçu'nun ismi NASA tarafından AY'da bir bölgeye verilmiştir.

Ali Kuşçu (1403-1474)

- **Eseri/Çalışma Alanı:** Kitâb-ı Bahriyye (Denizcilik Kitabı) / Coğrafya
- **Bilimsel Birikime Katkısı:**
 - Dünya haritasını ilk kez çizmiştir.
 - Piri Reis'in çizdiği harita, Amerika'nın da içinde yer aldığı ilk Dünya haritasıdır.

Piri Reis (1465-1554)

- **Eseri/Çalışma Alanı:** Cihannümâ, Tuhfetü'l Kibâr fi-Esfârî'l Bihâr, Keşfü'z Zünun / Coğrafya
- **Bilimsel Birikime Katkısı:**
 - Osmanlı Devleti'nin üç kıtadaki konumu, şehir ve kasabaları hakkında bilgiler sunmuştur.
 - İlk Türkçe coğrafya kitabını (Cihannüma) yazmıştır.

Kâtip Çelebi (1608-1657)

- **Eseri/Çalışma Alanı:** Asar-ül Bakiye / Matematik, Doğa Bilimleri, Astronomi, Coğrafya
- **Bilimsel Birikime Katkısı:**
 - Trigonometrik fonksiyonlarda yarıçapın bir birim olarak kabul edilmesini öneren ilk kişi olup sinüs ve kosinüs gibi fonksiyonlara sekant, kosekant ve kotanjant fonksiyonlarını ilave etmiştir. Bîrûnî'nin bu yönü Batı dünyası tarafından ancak iki asır sonra keşfedilip kullanılabilmiştir.
 - Gazneli Mahmut tarafından himaye edilmiştir.

Biruni (973-1048)

Türk Devletlerinde Toprak Yönetimi

Büyük Selçuklu Devleti

► Büyük Selçuklu Devleti'nde toprak yönetiminin temeli **ikta sistemine** dayandırılmıştır.

İkta Sistemi

İkta Sistemi Nedir?

Büyük Selçuklu Devleti'nde maaş karşılığı olarak ayrılan topraklardır.

Bu sisteme göre devlet ikta topraklarının gelirini hizmetleri karşılığında bazı askerlerine ve memurlarına bırakmıştır.

İkta Sisteminin Faydaları Nelerdir?

1. Toprakların boş kalması önlenir.
2. Üretimde süreklilik sağlanır.
3. Hazinesin giderleri azalır.
4. Maaş yükü hafifler.
5. Hazineden harcama yapmadan asker yetiştirilir.

İkta Sahibinin Görevleri Nelerdir?

- Buldukları yerlerde;
1. Devlet adına vergi toplamak,
 2. Güvenliği sağlamak,
 3. Asker yetiştirmek,
 4. Çiftçinin ihtiyaçlarını karşılamak.

► İkta sisteminden yetişen askerlere **ikta askeri** adı verilmiştir. Bu sistemin benzeri Osmanlı Devleti'nde dirlik (tımar) sistemi adıyla uygulanmıştır.

YORUMLUYORUM

Bu durum Türk devletlerinin oluşturdukları sistemlerle birbirlerine örnek olduklarını gösterir.

Türkiye Selçuklu Devleti

► Türkiye Selçuklu Devleti'nde toprak; has, ikta, vakıf ve mülk arazileri olarak bölümlere ayrılmıştır.

Has

Hükümdar ve ailesine ait olan arazilerdir.

İkta

Devlet adamları ve komutanlara maaş karşılığı olarak verilen arazilerdir.

Vakıf

Gelirleri medrese, hastane ve kervansaray gibi bilimsel ve sosyal yapıların ihtiyaçlarını karşılamak için ayrılan arazilerdir.

Mülk

Devlet adamlarına başarılarından dolayı verilen, özel mülkiyete geçmiş arazilerdir.

YAZIYORUM

Osmanlı Devleti

► Osmanlı Devleti daha önceki Türk devletleri tarafından kullanılan toprak sistemini geliştirip **tımar sistemini** ortaya çıkarmıştır.

Tımar Sistemi

Tımar Sistemi Nedir?

Tımar; geçimleri veya hizmetlerine ait masrafları karşılamak üzere bir kısım asker ve memura, vergi toplama yetkisinin devredilmesidir. Tımar sahiplerine ise "**tımarlı sipahi**" denilmektedir.

Tımar Sisteminin Faydaları Nelerdir?

1. Devletin maaş yükü hafiflemiştir.
2. Hazine giderleri azalmıştır.
3. Toprakların boş kalması önlenmiştir.
4. Vergi toplama işi kolaylaşmıştır.
5. Ülke genelinde huzur ve güvenlik sağlanmıştır.
6. Tarımsal üretim artmıştır.
7. Her an savaşa hazır bir ordu oluşturulmuştur.

Tımar Sahibinin Görevleri Nelerdir?

- Buldukları yerlerde;
1. Devlet adına vergi toplamak,
 2. Güvenliği sağlamak,
 3. Asker yetiştirmek,
 4. Çiftçinin ihtiyaçlarını karşılamak.

Dirlik Arazi Çeşitleri: Tımar sistemi içerisinde yer alan dirlikler gelir durumuna göre has, zeamet ve tımar olarak üçe ayrılmıştır.

Has

Yıllık geliri 100 000 akçeden fazla olan dirliklerdir. Padişah ve üst derecede görev alan devlet adamlarına verilir. Has sahipleri, dirliğinin her 5 000 akçesi için sefere bir cebelü (atlı asker) göndermekle sorumluydu.

Zeamet

Yıllık geliri 20 000 ile 100 000 akçe arasında olan dirliklerdir. Zeametler genellikle orta dereceli devlet memurlarına verilir. Zeamet sahipleri dirliğinin her 5 000 akçesi için sefere bir cebelü gönderirdi.

Tımar

Yıllık geliri 20 000 akçeye kadar olan dirliklerdir. Savaşlarda yararlılık gösteren askerlere verilir. Gelirin ilk 3 000 akçesine **kılıç** denir ve "kılıç hakkı" tımarlı sipahiye aittir. Bunun dışındaki her 3 000 akçesi için tımarlı sipahi bir cebelü yetiştirmek zorundadır.

► XVIII. yüzyılda tımar sisteminde bozulmalar meydana geldi. Tımar sahipleri, ordunun asker ihtiyacını karşılamamaya ve toprağı düzgün işletmemeye başladı. Üretimde birtakım aksaklıklar yaşandı.

► Tımar sistemi uygulaması 1839 yılında **Tanzimat Fermanı** ile kaldırıldı.

UYARIYORUM

Tımar sisteminde üretim yapan çiftçi, toprağını sebepsiz yere ekip biçmezse toprağı elinden alınırdı. Toprağı üç yıl ekip biçmeyen çiftçi "**çiftbozan akçesi**" adında bir vergi ödemek zorunda kalırdı.

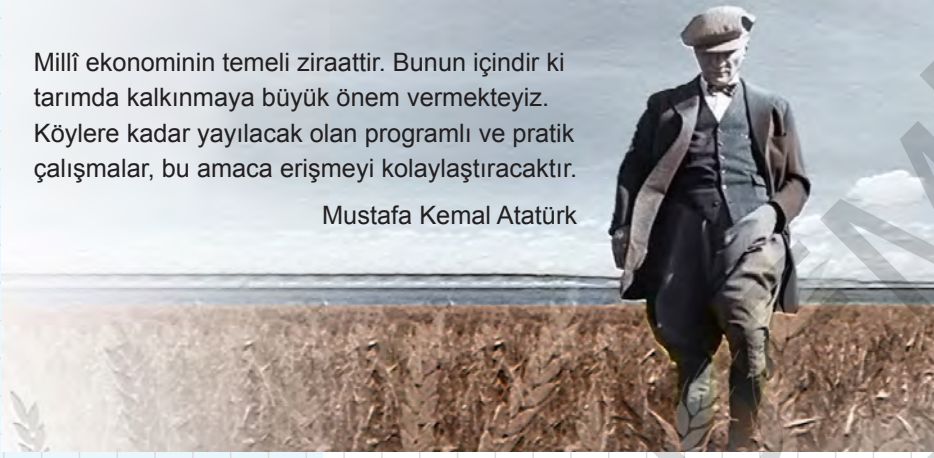
YORUMLUYORUM

Bu uygulama toprağın boş bırakılmasının önüne geçilmek istendiğini gösterir.

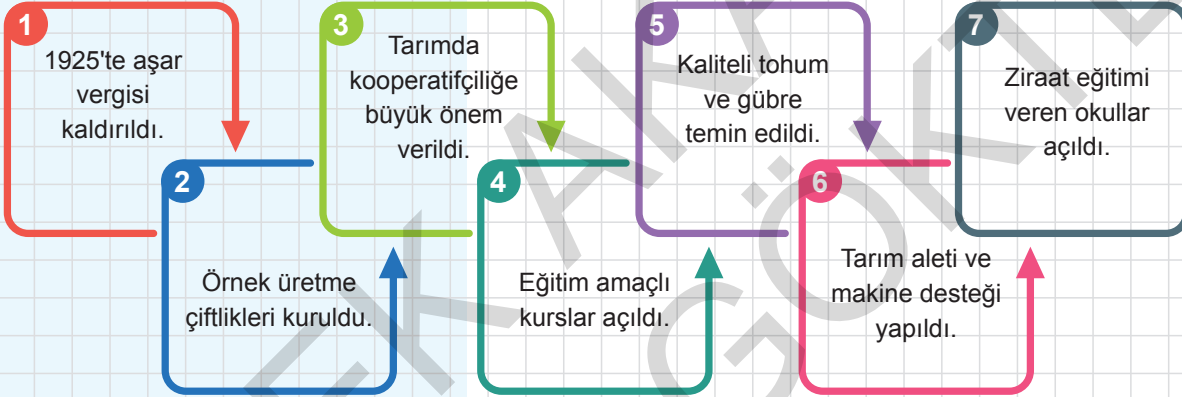
Türkiye Cumhuriyeti

Millî ekonominin temeli ziraattir. Bunun içindir ki tarımda kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak olan programlı ve pratik çalışmalar, bu amaca erişmeyi kolaylaştıracaktır.

Mustafa Kemal Atatürk

Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Ülkemizde Tarımsal Üretimi Arttırmak İçin Yapılan Çalışmalar

- Günümüzde üreticiler, bazı tarım makinelerinin özellikleri sayesinde direksiyona bile dokunmadan tarlada milimetrik doğrulukta ekim ve hasat yapabilmektedir.

YORUMLUYORUM

Tarımda teknoloji kullanımı ile üretime katkı sağlanmakta ve iş gücüne duyulan ihtiyaç azalmaktadır.

YAZIYORUM

Türkiye’de tarımı destekleyen bazı kurum ve kuruluşlar şunlardır:

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, ülkemizdeki bütün su kaynaklarının planlanması, yönetimi, geliştirilmesi ve işletilmesinden sorumludur. Sulama kanalları, barajlar ve göletler yaparak tarımsal verimliliği artırmayı amaçlamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı, ülkemizdeki ekolojik kaynakların, verimli ve sürdürülebilir şekilde ekolojik, bitkisel ve hayvansal katma değer vasıtasıyla ekonomik güvenliği, gıda arz güvenliğini ve insan sağlığını güvence altına almakla sorumludur.

Türk milletinin tarih boyunca başarı ile yaşatmış olduğu “Ahilik” ve “İmece” gibi yardımlaşma ve dayanışma esaslı sosyoekonomik örgütlenmeler; çağdaş anlamda kooperatifçiliğin gelişmesine zemin oluşturmuş, Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri ile daha ileri noktalara taşınmıştır.

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, tarım ve tarıma dayalı sanayinin ihtiyacı olan her türlü mal ve hizmeti üretmek amacı ile kurulmuştur. Bitki ve hayvan ürünlerini artırmaya ve kaliteyi yükseltmeye çalışmaktadır.

Ziraat Bankası, çiftçilere kolaylık sağlamak ve tarımın gelişmesine yardımcı olmak için kurulmuştur. 1867 yılında mütevazı bir yardımlaşma sandığı (Memleket Sandıkları) olarak kurulup zaman içinde büyük atılımlarla gelişen Ziraat Bankası bugün ülkemizin en değerli kurumları arasında yer almaktadır.

Toprak Mahsulleri Ofisi, çiftçilerin ürünlerini değerlendirmek, fiyatları dengelemek, üreticilerin ve tüketicilerin zarar görmesini engellemek için çalışan kurumdur.

Güneydoğu Anadolu Projesi, bölge halkının gelir düzeyini yükseltmeyi, istihdam olanaklarını ve kırsal alanlarda tarımsal verimliliği artırmayı amaçlayan projedir.

Etkinlik 1 Aşağıdaki bilgiler, doğru ise ilgili kutucuğa "✓" yanlış ise "x" yazınız.

1 Ekonomik faaliyetlerin birçoğu topraktan yararlanılarak yapılmaktadır.

Doğru Yanlış

2 Tarımsal üretim yerleşik yaşama geçmeyi önlemiştir.

Doğru Yanlış

3 Selçukluların uyguladığı ikta sistemi ile Osmanlıların uyguladığı tımar sistemi arasında benzerlikler bulunmaktadır.

Doğru Yanlış

4 Müslüman devletlerde mülkiyeti devlete ait olan kullanım hakkı ise halka bırakılan topraklara "vakıf arazi" denirdi.

Doğru Yanlış

5 Osmanlı Devleti'nde görülen çift bozan uygulamasının amacı üretimde sürekliliği sağlamaktır.

Doğru Yanlış

6 Osmanlı'da toprağın mazeretsiz arka arkaya üç yıl boş bırakılması durumunda tımar toprağı geri alınırdı.

Doğru Yanlış

7 Tımar sistemiyle taşrada güvenlik sağlanmıştır.

Doğru Yanlış

8 GAP sayesinde tarımsal verimlilik büyük oranda artış göstermiştir.

Doğru Yanlış

9 Toprak; gıda, tekstil, inşaat ve cam üretiminde ham madde olarak kullanılır.

Doğru Yanlış

10 Osmanlı Devleti'nde toprağın mülkiyet hakkı ve işletme hakkı tamamıyla devlete aittir.

Doğru Yanlış

11 Osmanlı Devleti'nde tımar sisteminden yetişen atlı askerlere "cebelü" adı verilmiştir.

Doğru Yanlış

12 Selçuklularda toprak yönetiminde tımar sistemi uygulanmıştır.

Doğru Yanlış

13 Tımar sisteminde toprağın mülkiyeti devlete aittir.

Doğru Yanlış

14 Tımar sistemi, Lale Devri'nde kaldırılmıştır.

Doğru Yanlış

15 Cumhuriyet'in ilk yıllarında aşar vergisinin kaldırılması tarımı olumsuz etkilemiştir.

Doğru Yanlış

Sanayi İnkılabı

Sanayi İnkılabı Öncesinde Üretim

Kas, su ve rüzgâr gücüyle yapılıyordu. Bu nedenle atölyeler su kaynaklarına yakın yerlere kuruluyordu.

Sanayi İnkılabı Sonrasında Üretim

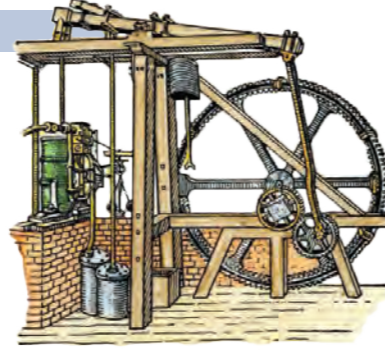
Su ve rüzgâr enerjisiyle çalışan makinelerin kullanımı azaldı. Kömür madenine duyulan ihtiyaç arttı.

Buhar Makinesinin İcadı

James Watt tarafından geliştirildi.

Bunun sonucunda,

- Su ve rüzgâr enerjisiyle çalışan makinelerin kullanımı azaldı.
- Kömür madenine duyulan ihtiyaç arttı.
- Ulaşım ve taşımacılıkta yeni gelişmeler yaşandı.
- Buharlı gemilerin katkısı ile deniz aşırı ticaret gelişti.

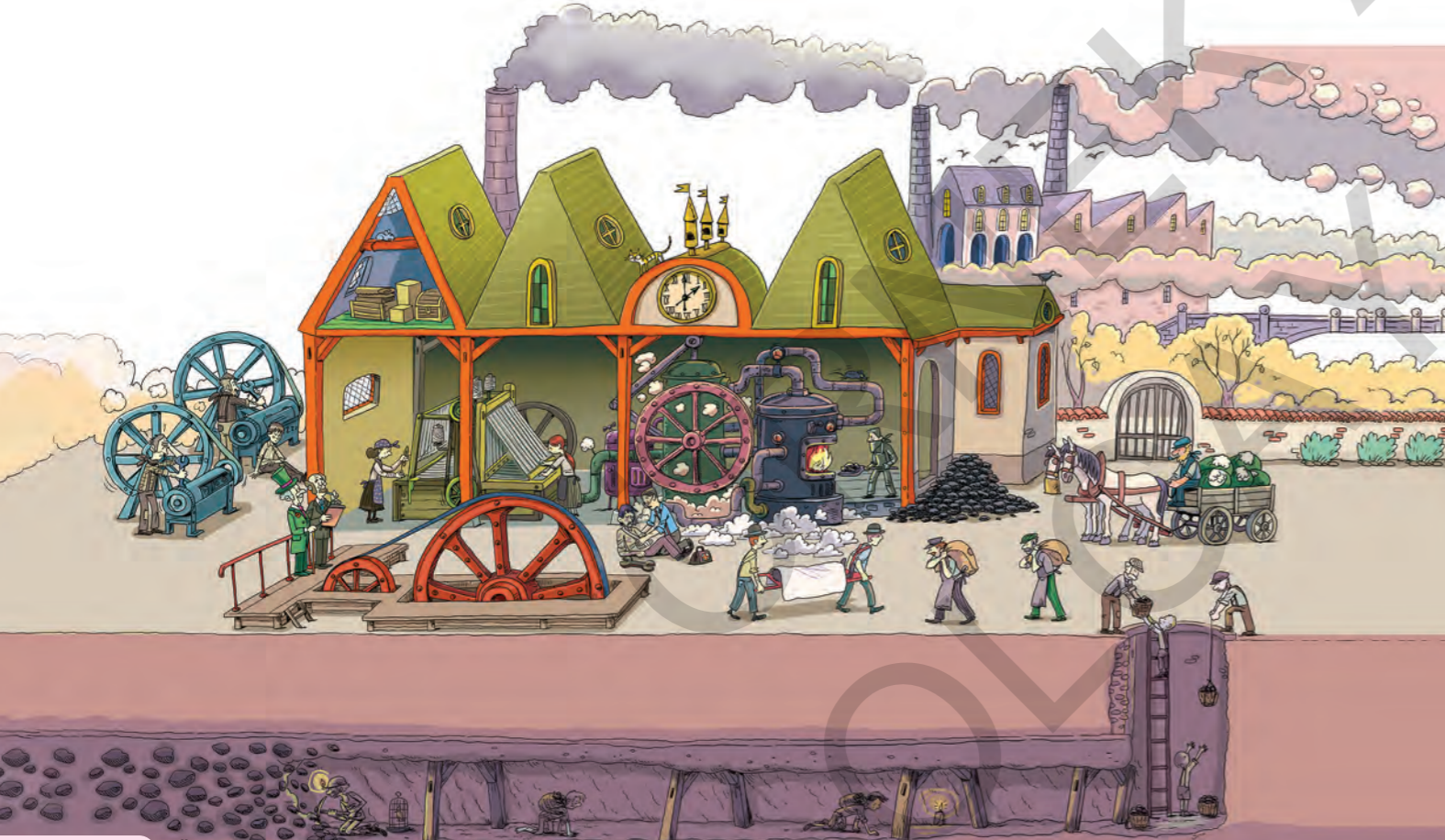
Sanayi İnkılabı'nın

Olumlu Sonuçları

- Birçok insanın hayat şartları iyileşti.
- Seri üretime geçildi.
- Üretim alanı genişledi.
- Bilim ve teknoloji gelişti.
- Tarımda birim alandan elde edilen ürün miktarı arttı.
- Ulaşım ve iletişim araçlarının gelişimi hız kazandı.

Olumsuz Sonuçları

- Köyden kente göçler hızlandı.
- Şehir nüfusu artmaya başladı.
- Şehirlerde konut ihtiyacı ve sağlık sorunları ortaya çıktı.
- Şehirlerdeki salgın hastalıklar binlerce kişinin ölümüne neden oldu.
- Çevre, sağlık ve altyapı alanlarında sorunlar ortaya çıktı.
- Fabrikalarda kadın ve erkekler hatta çocuklar ağır şartlarda ve uzun süreli mesailerle çalıştırılmaya başlandı.

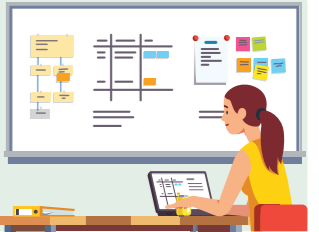
Üretim Teknolojisindeki Gelişmelerin Etkileri

- Günümüzde üretim teknolojisindeki gelişmeler hayatımızın hızla değişmesini sağlamıştır. Bu gelişmeler sağlık, ulaşım, eğitim, iletişim ve altyapı alanlarını kapsamaktadır.

Sağlık alanında yaşanan gelişmeler sayesinde ortalama insan ömrü uzamıştır.

Akıllı tahta ve tablet kullanımının yaygınlaşması üretim teknolojisindeki gelişmelerin eğitim alanındaki etkilerine örnek gösterilebilir.

Ulaşım ağlarındaki gelişmeler, ülkelerin üretim ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Tarımsal üretimde modern makinelerin yaygınlaşması, üretimde verimin artmasını sağlamıştır.

Üretim Teknolojisindeki Gelişmelerin

Olumlu Etkileri

- Hayatımızı kolaylaştırır.
- Üretim faaliyetlerini hızlandırır.
- Ülkelerin ekonomilerini güçlendirir.
- Bilgiye kolayca ulaşmamızı sağlar.
- Kaliteli ürünlerin üretilmesine katkı sağlar.

Olumsuz Etkileri

- Üretimin yoğun olarak yapıldığı yerlerde hızlı nüfus artışları yaşanır.
- Çarpık kentleşme ve trafik sorunları ortaya çıkar.
- Fabrikalaşmanın artması ile doğal yerler (ormanlar, tarım arazileri) azalır.
- Çevre kirliliği artar.

MESLEK EDİNDİREN KURUMLAR

Kazanım: 4. Tarih boyunca Türkler'de meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıır.

Medreseler

- ▶ Bir meslek sahibi olmak ve bir mesleğin gerektirdiği eğitimi almak, her dönem önemli olmuştur. Türk-İslam devletlerinde nitelikli insan yetiştirmek ve meslek sahibi insanlarda bulunması gereken özellikleri kazandırmak için açılan kurum ve teşkilatlar şunlardır:

Medrese

Enderun

Ahilik Teşkilatı

Lonca Teşkilatı

Medrese:

Kelime Anlamı: Ders verilen yer. Türk-İslam devletlerinde devlet memuru ve yönetici yetiştirmek amacıyla faaliyet gösteren eğitim kurumlarıdır.

Müdrerris:

Medreselerde eğitim veren, alanında uzman hocalardır.

Muid:

Müdrerrislerin yanında bulunan yardımcı hocalardır.

Sıbyan Mektebi:

Öğrenme çağına gelen 5-6 yaşındaki çocukların eğitim gördüğü mahalle mektepleridir.

- ▶ Sıbyan mekteplerinden mezun olanlar, medreselerde orta ve üst düzeylerde eğitim alabilirdi.
- ▶ Medreselerde eğitim ve barınma parasızdı. Medrese öğrencilerinin ihtiyaç ve giderlerinin çoğu, vakıflar aracılığıyla karşılanırdı.
- ▶ Medreselerde dinî ilimlerin yanında edebiyat, hukuk, tıp, matematik, felsefe, mantık, coğrafya, astronomi, mimari gibi dersler de okutulurdu.
- ▶ Osmanlı Devleti'nde medrese programında yer alan temel derslerin yanında mesleki ve uygulamalı dersler de verilirdi. Örneğin tıp alanında eğitim veren bir medresede uygulamalı tıp eğitimi verilir ve doktor yetiştirilirdi.
- ▶ Medreseler, toplumun ihtiyacı olan hukukçu, müftü, müdrerris, doktor, mühendis, matematikçi yetiştiren kurumlardı. Bu kişiler ilmiye sınıfının temelini oluştururdu.
- ▶ Şeyhülislam, ilmiye sınıfındaki en yüksek dereceli görevliydi. Ülkede hukuk, eğitim ve kültür gibi hizmetler ilmiye sınıfının görevleri arasında yer alırdı.

YAZIYORUM

NİZAMİYE MEDRESELERİ İSLAM DÜNYASININ İLK ÜNİVERSİTESİ

- ✳ Büyük Selçuklu hükümdarı Alparslan Dönemi'nde ünlü vezir Nizâmülmülk'ün gayretleriyle kuruldu.
- ✳ İliki Nişabur'da, daha sonra Bağdat ve diğer önemli şehirlerde açılmıştır.
- ✳ Nizamiye Medreselerinde öğrencilerin yeme, içme, barınma, kütüphane, ibadet, temizlik ve ders araçları gibi bütün ihtiyaçları karşılanmıştır.
- ✳ Zengin vakıf gelirleriyle desteklenen Nizamiye Medreseleri, mükemmel şekilde inşa edilen yapısı ve verdiği kaliteli eğitimle daha sonra kurulan medreselere örnek olmuştur.
- ✳ Nizamiye Medreselerinde İmam Gazali başta olmak üzere önemli müdrerrisler görev yapmıştır.

SAHN-I SEMAN MEDRESESİ DÖNEMİN EN BÜYÜK EĞİTİM KURUMU

- ✳ Osmanlı Devleti'nde, Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul'da yaptırılmıştır.
- ✳ İnşaatı 1462 – 1470 yılları arasında sürmüştür.
- ✳ Külliye içinde yer alan medresenin yanında kütüphane, cami, darüşşifa, eczane, hamam ve öğrencilerin kalacakları yerler de inşa edilmiştir.
- ✳ İstanbul'un ilk yükseköğretim kurumu olan Sahn-ı Seman Medresesinin şekillenmesinde Ali Kuşçu etkili olmuştur.

Etkinlik 9

Verilen açıklamalardan geleceğin mesleğine sahip olmak için gerekli olanları "✓" ile gereksiz olanları "x" ile boş bırakılan yerlerde işaretleyiniz.

1	Eleştirel düşünme yeteneğine sahip olmalıdır.	☐	☐
2	Araştırma becerisine sahip olmalıdır.	☐	☐
3	Yönetim becerileri konusunda eğitilmiş olmalıdır.	☐	☐
4	Yeniliklere kapalı olmalıdır.	☐	☐
5	Meraklı olmalı, keşifler yapabilmelidir.	☐	☐
6	Problem çözme becerisi güçlü olmalıdır.	☐	☐
7	Değişime açık olmalıdır.	☐	☐
8	İyi eğitim almış olmalıdır.	☐	☐
9	İlgi ve yeteneğini dikkate almamalıdır.	☐	☐
10	Kendini farklı alanlarda geliştirmiş olmalıdır.	☐	☐
11	Teknolojik gelişmelere ayak uydurmalıdır.	☐	☐
12	Eleştiriye açık değildir.	☐	☐
13	Liderlik becerisi zayıftır.	☐	☐
14	İletişime açık olmalıdır.	☐	☐
15	Dünyadaki gelişmeleri yakından takip etmelidir.	☐	☐

Ülkemizin ekonomik kalkınmasını gerçekleştirebilmesi için insanların mesleklerini en iyi şekilde yapmaları gerekmektedir. Bunun için kişinin kendisine en uygun gördüğü ve mutlu olacağını düşündüğü mesleğe yönelmesi çok önemlidir.

Kazanım: 1. Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

- ▶ **Demokrasi**, halkın egemenliğine dayanan bir yönetim şeklidir.
- ▶ Vatandaşların bir kısmının yönetime katılmasını sağlayan hükümet sistemleri, ilk defa MÖ 500 yıllarında Yunan ve Roma uygarlıklarında ortaya çıkmıştır.
- ▶ Yunanca *demos* (halk) ve *kratos* (yönetmek) sözcüklerini birleştirerek demokrasi kavramını ilk kullanan Atinalılardır.
- ▶ Atina'da yurttaş hem halk meclisinde toplanır, ülke yönetimi ile ilgili kararlara ortak olur hem de kamu görevlerine seçilirdi.
- ▶ Atina'da oturanlar; yurttaş, yabancı ve köle diye üç sınıfa ayrılırdı, sadece yurttaş sınıfı erkeklerinin halk meclisine katılma hakkı bulunmaktaydı.
- ▶ Yunanistan'da *demokratia* [demokratiya (demokrasi)], Roma'da *republic* [ripablik (cumhuriyet)] olarak ortaya çıkan halkçı yönetimler, bir zaman sonra ortadan kalkmıştır.
- ▶ Ülkeler, uzun bir süre mutlak monarşi ile yönetilmiştir.
- ▶ Demokrasideki yeniden canlanma, MS 1215'te İngiltere'de kral ile soylular arasında imzalanan *Magna Carta Libertatum* (Magna Karta Libertatum) ile başlamıştır.

"Demokrasi temeline dayalı hükümetlerde egemenlik; halka, halkın çoğunluğuna aittir. Demokrasi ilkesi egemenliğin millette olduğunu, başka yerde olmayacağını gerekli bulur. Bu bakımdan demokrasi ilkesi; siyasi kuvvetin, egemenliğin kaynağına ve yasallığına değinmektedir."

Magna Carta Libertatum

Tarih	1215
Ülke	İngiltere
Taraflar	Kral ve halk
Önemi	Kralın yetkileri ilk kez sınırlandırılmıştır.

- ▶ **1789 Fransız İhtilali**, krala karşı halk ayaklanması ile başlamış, İnsan ve Yurttaşlık Hakları Bildirgesi'nin yayımlanması gibi önemli sonuçlar doğurmuştur.
- ▶ **1791 Anayasası** ile Fransa'da ortaya çıkan cumhuriyet, eşitlik, özgürlük ve adalet gibi kavramlar önce Avrupa'ya daha sonra tüm dünyaya yayılmıştır.

YAZIYORUM

Türklerde Demokrasinin Gelişimi

- ▶ Türklerdeki demokrasinin gelişimi, zaman ve biçim olarak dünyadaki gelişmelerden farklılık göstermiştir. Türklerin sosyal hayatını belirleyen töreler ve ülke yönetiminde izlenen yol, bu farklılığın en önemli unsurlarını oluşturmuştur.
- ▶ Eski Türklerde günümüzdeki TBMM'ye benzeyen **kurultay** adı verilen bir meclis vardı. Bu meclis hakanın başkanlığında hatunun ve devletin ileri gelenlerinin huzurunda toplanırdı.
- ▶ Kurultaya; hükümet üyelerinin, hanedan ile boy beylerinin, bilgelerin ve yüksek memurların katılması zorunlu idi. Kurultayda hükümdarlık onaylanır, gerektiğinde töre ile ilgili yeni kurallar getirilir ve ülke sorunları üzerinde tartışmalar yapılarak karara bağlanırdı.
- ▶ Bütün Türk devletlerinde görülen töre ve danışma meclisi uygulamaları, Osmanlı Devleti'nde de bazı farklılıklara rağmen varlığını sürdürmüştür.
- ▶ Osmanlı Dönemi'nde halk ile padişah arasında "İyi, doğruyu savun, kötülüğü reddet." ilkesine dayanan üstü kapalı bir sözleşme vardır. Bu sayede Osmanlı Devleti'nde birçok farklı millet; dinleri, dilleri, örf ve âdetlerini koruyarak yaşamıştır.

Osmanlı Devleti'nde Atılan Demokrasi Adımları

1) Sened-i İttifak Sözleşmesi'nin İmzalanması (7 Ekim 1808)

İlan Eden Padişah	II. Mahmut
İmzalanma Nedenleri	Tımar sisteminin bozulması ile güçlenen ayanların kontrol altına alınmak istenmesi
Sonucu	Türk tarihinde ilk defa bir padişahın yetkileri kısıtlanmıştır.

II. Mahmut

BİLGİLENYORUM

Tanzimat Fermanı ile Osmanlı Devleti'nde ilk kez kanun üstünlüğü kabul edilmiş; anayasalcılığın ilk adımı atılmıştır.

2) Tanzimat Fermanı'nın İlanı (3 Kasım 1839)

İlan Eden Padişah	Sultan Abdülmecit
İlan Edilme Nedenleri	<ul style="list-style-type: none"> • Azınlıkların isyanını önlemek • Avrupalı devletlerin iç işlerimize karışmasını önlemek • Devleti dağılmaktan kurtarmak
Getirdiği Yenilikler	<ul style="list-style-type: none"> • Din, dil, ırk ayrımı olmaksızın hukuk önünde herkes eşittir. • Can, mal, namus güvenliği hukukun garantisidir. • Herkesten adil ve gelirine göre vergi toplanacaktır. • Askerlik herkes için vatan görevi sayılacaktır. • Mahkemeler açık ve adil yapılacaktır.

3) İslahat Fermanı'nın İlanı (28 Şubat 1856)

İlan Eden Padişah	Sultan Abdülmecit
İlan Edilme Nedenleri	<ul style="list-style-type: none"> • Azınlıkların isyanını önlemek • Avrupalı devletlerin iç işlerimize karışmasını önlemek • Devleti dağılmaktan kurtarmak
Getirdiği Yenilikler	<ul style="list-style-type: none"> • Vergide din ayrımı yapılmaksızın eşitlik sağlanacaktır. • Gayrimüslimlere askerî okullara gitme hakkı tanınacaktır. • Gayrimüslimlere bedelli askerlik hakkı tanınacaktır. • Gayrimüslimlere devlet memuru olma hakkı tanınacaktır.

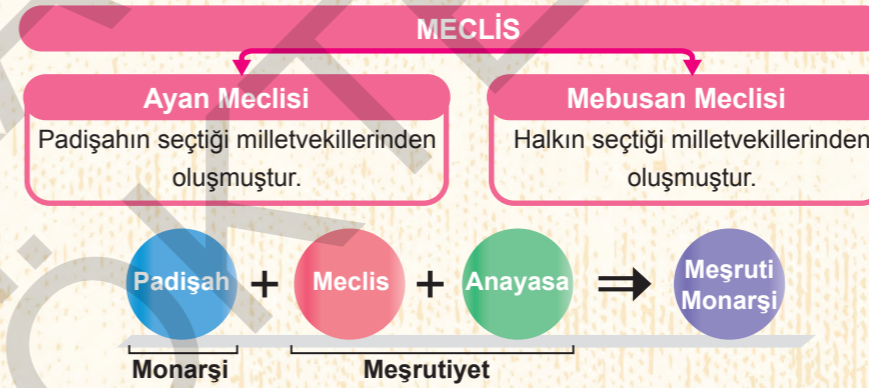

Sultan Abdülmecit

4) I. Meşrutiyet'in İlanı (23 Aralık 1876)

İlan Eden Padişah	Sultan II. Abdülhamit
İlan Edilme Nedenleri	<ul style="list-style-type: none"> • Azınlıkların isyanını önlemek • Avrupalı devletlerin iç işlerimize karışmasını önlemek • Devleti dağılmaktan kurtarmak
Getirdiği Yenilikler	<p>Osmanlı Devleti'nde ilk kez,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rejim değişikliği yaşandı. • Halk, yönetime ortak oldu. • Halk, seçme seçilme hakkı kazandı. <p>Anayasal yönetime geçildi. Mebusan Meclisi açıldı.</p>

- ▶ Osmanlı Devleti'nde I. Meşrutiyet Dönemi sadece 2 yıl sürmüştür.
- ▶ 1877 - 1878 Osmanlı - Rus Savaşı nedeniyle II. Abdülhamit, meclisi süresiz olarak tatil ettiğini açıklamıştır.
- ▶ I. Meşrutiyet'in ilanı ile Osmanlı Devleti, parlamenter sisteme geçmiştir.

5) II. Meşrutiyet'in İlanı - (23 Temmuz 1908)

İlan Eden Padişah	Sultan II. Abdülhamit
İlan Edilme Nedenleri	<ul style="list-style-type: none"> • Azınlıkların isyanını önlemek • Avrupalı devletlerin iç işlerimize karışmasını önlemek • Devleti dağılmaktan kurtarmak
Getirdiği Yenilikler	<p>Kanunuesasi'de yapılan değişikliklerle,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hükümet padişaha karşı değil, meclise karşı sorumlu hâle getirildi. • Siyasi partilerin kurulmasına izin verildi. • Basın özgürlüğü sağlandı. • Sansür kaldırıldı.

Sultan II. Abdülhamit

BİLGİLENYORUM

I. Meşrutiyet'in ilanı ile kabul edilen Kanunuesasi'ye göre son söz yine de padişaha aittir. Ayrıca padişahın anayasayı askıya alma ve meclisi tatil etme hakkı da vardır.

UNUTMUYORUM

I. Meşrutiyet'in ilanında etkili olan aydın grup Jön Türkler'dir (Genç Osmanlılar).

YORUMLUYORUM

Tüm bu demokratik gelişmelere rağmen ayrılıkçı fikirlerin etkisinde kalan Bulgaristan, bağımsızlığını ilan etti. Bu gelişme, Osmanlı Devleti'nin demokratikleşme yolunda adımlar atmasına rağmen toprak kayıplarını önleyemeyeceğini göstermiştir.

UNUTMUYORUM

II. Meşrutiyet'in ilanında İttihat ve Terakki Cemiyeti etkili olmuştur.

SONUÇ

• Eşitlik • Kanunun Üstünlüğü

Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile ilk kez kanun üstünlüğü kabul edilerek Osmanlı halkı eşit hâle getirilmek istenmiştir.

• Kişi Hak ve Özgürlüğü

İslahat Fermanı'nın ilanı ile getirilen yeni haklarla Osmanlı vatandaşlarının hak ve özgürlükleri genişletilmeye çalışılmıştır.

• Katılımcılık

I. Meşrutiyet'in ilanı ile açılan Mebusan Meclisi, Osmanlı vatandaşlarının yönetime ortak edilmesini amaçlamıştır.

• Çoğulculuk

II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle ortaya çıkan partiler, Osmanlı Devleti'nde çoğulculuk ilkesinin uygulanmasını sağlamıştır.

Kazanım: 2. Atatürk'ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.

- Atatürk Dönemi'nde demokratikleşme ve millî iradeyi hâkim kılmaya yönelik atılan adımlar şunlardır:
- Büyük Millet Meclisi açıldı (1920).
 - Saltanat kaldırıldı (1922).
 - Cumhuriyet ilan edildi (1923).
 - Halifelik kaldırıldı (1924).
 - Çok partili siyasi hayata geçmek için çalışmalar yapıldı.
 - Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verildi.

TBMM'nin Açılması (23 Nisan 1920)

Misakımillî'nin kabulünden sonra 16 Mart 1920'de İstanbul, İtilaf Devletleri tarafından resmen işgal edilmiş, meclis dağıtılarak çok sayıda milletvekili tutuklanmış ve Osmanlı Mebusan Meclisi kapatılmıştır. Bu durum karşısında Atatürk, Ankara'da meclisin toplanması için çalışmalar başlatmıştır. Ülke genelinde yapılan seçimlerden sonra 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da çalışmalarına başlayan Büyük Millet Meclisi, tarihimizdeki ilk millî meclis olmuştur.

UNUTMUYORUM

TBMM'nin açılması Türkiye'de ulusal egemenlik yolunda atılan ilk adımdır.

"Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitliğin ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak tam anlamıyla millî egemenliğin kurulmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de eşitliğin de adaletin de dayanak noktası millî egemenliktir."

Atatürk

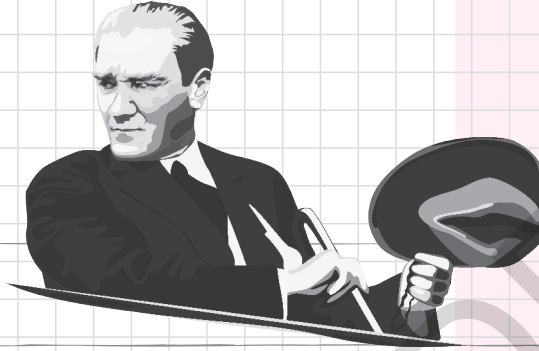
"Büyük Millet Meclisi Türk milletinin asırlar süren aramalarının özeti ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir timsalidir."

Atatürk

Etkinlik 4

Aşağıdaki tarihî gelişmelerin Atatürk Dönemi'nde yaşanıp yaşanmadığını "✓" ile işaretleyerek gösteriniz.

Tarihî Gelişmeler

Atatürk
Dönemi'nde
Yaşanan
GelişmeAtatürk
Dönemi'nde
Yaşanmayan
Gelişme

1

Halk Fırkasının kurulması

2

Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi

3

Çok partili siyasi hayata geçilmesi

4

İlk çok partili hayata geçiş denemesinin gerçekleşmesi

5

I. Meşrutiyet'in ilan edilmesi

6

Ülke genelinde cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılması

7

Cumhuriyetin ilan edilmesi

8

Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması

9

Medeni Kanun'un kabulü ile kadın erkek eşitliğinin sağlanması

10

Demokrat Partinin kurulması

11

Saltanatın kaldırılması

12

Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi

13

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurulması

14

Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurulması

15

Çok partili hayata geçilmesi

Kazanım: 2. Türkiye'nin ilişki içinde olduğu ekonomik bölge ve kuruluşları tanıır.

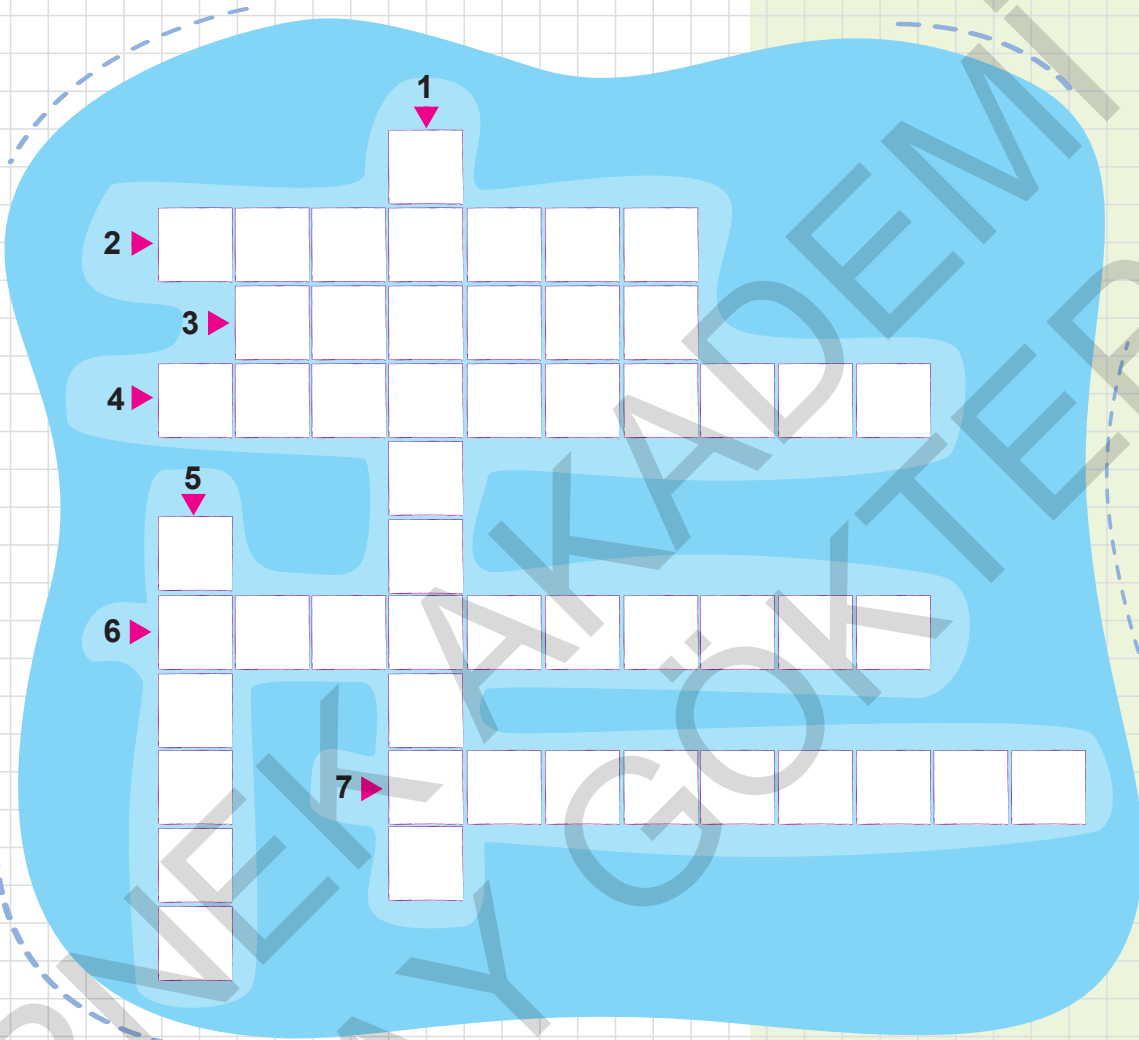
BİZ DE VARIZ

- ▶ Türkiye, Asya ve Avrupa kıtaları arasında bir köprü görevi görmektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin dünya üzerindeki konumu, bölge devletleri ile ticari ve kültürel faaliyetlerinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır.
- ▶ Ülkemiz; ticaretten sanayiye, turizmden ulaşıma birçok alanda bölge ülkeler arasında bir kesişim merkezidir.
- ▶ Bir ülkenin kaynaklarını verimli şekilde değerlendirmesi o ülkenin ekonomisini geliştirir. İhracat oranlarının yüksekliği de dış ticareti güçlendirir.
- ▶ Ekonomisi güçlü bir ülke dünya üzerinde daha çok söz sahibi olur.
- ▶ Türkiye, çevresindeki bölge devletlerle ekonomik iş birliği yaparak bölge ekonomisine katkı sağlamaktadır.
- ▶ Türkiye'nin sınır komşuları:

- Bulgaristan
- Yunanistan
- Gürcistan
- Ermenistan
- İran
- Irak
- Suriye

Etkinlik 8 Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

Sorular

1. Bireylerin bir toplumsal gruba ya da kültüre ilişkin inanç ve yargılarıdır.
2. Bir kimseyle ilgili olarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargıdır.
3. Topluların tarihî süreç içinde oluşturdukları bütün maddi ve manevi değerleridir.
4. İnsanlar arasında eşit davranılmaması, fark gözetilmesi durumudur.
5. Aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğudur.
6. İslam dünyasına mensup olan kişilerin uğradıkları ayrımcı muameleye verilen genel isimdir.
7. Bazı insanların özelliklerini onunla aynı kategoride bulunan bütün kişilere yaymasıdır.

Kazanım: 4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.

- İnsanoğlu, gün geçtikçe doğal çevreden daha fazla yararlanarak doğal kaynakları hızla tüketmeye ve doğaya zarar vermeye başlamıştır. Bu durum çevresel sorunlar, afetler, açlık, terör ve göçler gibi insanlığın çözmesi gereken küresel sorunları ortaya çıkarmıştır.
- Bizlere düşen, bu sorunlarla nasıl başa çıkacağımız konusunda bilinçlenmek ve küresel sorunlara çözüm yolları üretmektir.

Doğal Afetler

- Doğal afetler, insan iradesi dışında doğal süreçlerle ortaya çıkarak can ve mal kaybına sebep olurlar.

Deprem

Tsunami

Volkanik patlamalar

Sel

Çiğ

Don olayı

Orman yangınları

Hortum

Heyelan

Yıldırım düşmesi

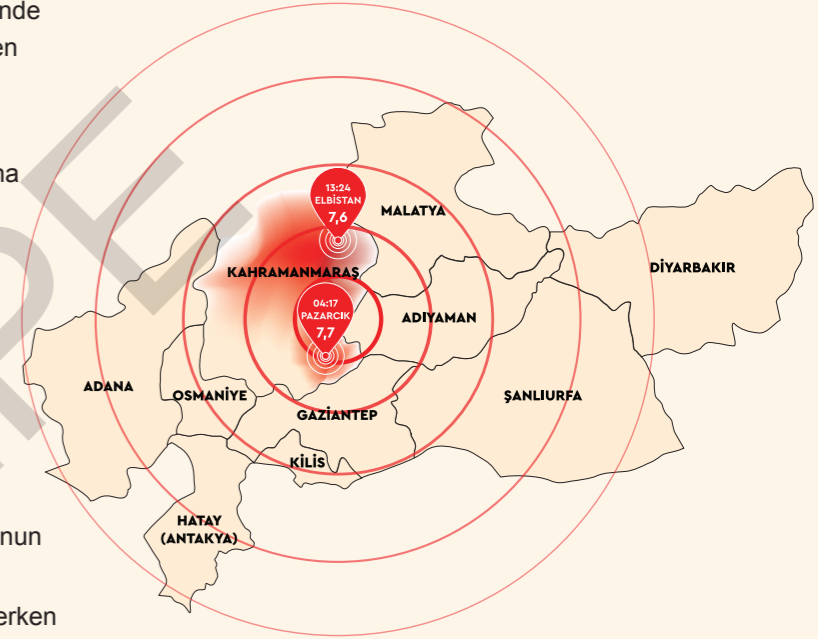

Kuraklık

- Afetler, dünyanın her yerinde etkili olabilmektedir. Günümüzde afetlerin görülme sıklığı artmıştır. Afetleri en az hasarla atlamak için bu afetleri iyi tanımalıyız:

Deprem

- Deprem, dünya genelinde etkili olan ve yeryüzünde en çok can ve mal kaybına neden olan afetlerden biridir.
- Son yirmi yılın en büyük depremleri; Türkiye, Japonya, Endonezya, Haiti ve Nepal'de meydana gelmiş ve binlerce insan hayatını kaybetmiştir.
- Türkiye'de; 6 Şubat 2023'te 9 saat arayla gerçekleşen, Kahramanmaraş merkezli iki deprem, 10 ilde büyük can kaybı ve yıkıma neden oldu. 13,5 milyon nüfuslu bir bölgeyi etkileyen depremde; on binlerce vatandaşımız hayatını kaybederken binlerce bina yıkıldı.
- Depremin oluşumu engellenemez ancak alınan tedbirlerle bu afetin zararı en aza indirilebilir. Bunun için deprem bakımından tehlikeli bölgelerde,
 - Depreme dayanıklı evler yapılmalı, deprem erken uyarı merkezleri kurulmalıdır.
 - Deprem konusunda halk bilinçlendirilmelidir.
 - Her il merkezinde deprem sırasında hizmet verecek kurtarma ekipleri oluşturulmalıdır.
 - Köpek eğitim merkezleri kurulmalıdır. (Enkaz altındaki yaralıları tespit etmede köpekler çok etkilidir.)

Etkinlik 11 Aşağıdaki görsellerin hangi küresel sorunla ilgili olduğunu yazınız.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Etkinlik 12 Aşağıdaki bilgiler doğru ise ilgili kutucuğa "✓" yanlış ise "✗" yazınız.

1 Küresel sorunlar dünyanın doğal dengesini bozarak canlı yaşamına zarar verir.

Doğru

Yanlış

2 Fossil yakıtların kullanımının artması iklim değişikliğine yol açmaktadır.

3 Atmosferde biriken sera gazları, atmosferin kimyasal özelliklerini etkilemez.

4 Türkiye, ılıman iklim kuşağında bulunduğu için küresel ısınmaya bağlı olarak görülebilecek bir iklim değişikliğinden etkilenmeyecektir.

5 Yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmak küresel ısınmaya karşı alınabilecek önlemler arasında yer alır.